

İnternet Gazetelerinde Depremın Haberleştirilmesi: Türkiye'nin En Çok Ziyaret Edilen Haber Sitelerinde Deprem İçerikli Haberlerin Risk İletişimi Bağlamında Analizi

Making Earthquake News in Internet Newspapers: Analysis of Earthquake Content in Turkey's Most Visited News Sites in the Context of Risk Communication

Yazar bilgisi bir sonraki sayfada belirtilmiştir. Article author info is given on the next page.

Öz

İnternetin teknik imkânları medya ve haber pratiklerini dönüştürmüş, internete erişimin ve internetin haber kaynağı olarak kullanımının yaygınlaşması internet haberciliğinin önemini artırmıştır. Depreme ilişkin risklerin farkına varılmasında, olası krizlerin hasarlarının azaltılması ve önlenmesine yönelik ideal tutumların benimsenmesinde, medyanın önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu bağlamda toplumun öncelikli haber ve bilgi edinme kaynaklarından biri olarak internet haber medyası, risk iletişimi açısından da oldukça önemli ve dikkat çekici bir konumda bulunmaktadır. İnternetin hız, anıdalık, etkileşim ve multimedya gibi nitelikleri, etkin risk iletişimi açısından internet haberciliğini ön plana çıkarmaktadır. Dolayısıyla internet haber medyasının depreme ilişkin haberleri nasıl ele aldığı, olası krizleri önlemek ve zararlarını azaltmak amacıyla yönelik risk iletişimi açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada, toplumun öncelikli haber ve bilgi edinme kaynaklarından biri olarak internet haber medyasının depreme ilişkin

haberleri nasıl ele aldığı incelenmiştir. Çalışmada Türkiye için önemli bir risk unsuru olan deprem bağlamında, internet haber sitelerinin depreme ilişkin konuları haberleştirme pratiklerinin ortaya konması amaçlanmıştır. İnternet haber medyasının depreme ilişkin haberleri nasıl ele aldığı belirlenmesi, risk iletişimi sürecinin anlaşılması ve ortaya konması için önem taşımaktadır. Bu amaçla, belirlenen internet haber sitelerinin İstanbul ve İzmir depremleri öncesindeki bir aylık zaman dilimi ile sonrasında bir aylık zaman diliminde yayımladıkları deprem haberleri nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda, medyanın konuya ilgisinin özellikle depremler meydana geldikten sonra arttığı ve internet haber medyasının depreme yönelik risk iletişimi açısından yeterli ve anlamlı düzeyde bir haberleştirme yapmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca depremlerin etkileri ile medyanın depremi haberleştirme sıklığı arasında doğrusal bir ilişki olduğu da tespit edilmiştir.

Abstract

The technical possibilities of the Internet have transformed the media and news practices, and the widespread use of the Internet as a source of news has increased the importance of digital journalism. The media has an important role in realizing the risks related to earthquakes and adopting ideal attitudes towards the mitigation and prevention of possible crises. Therefore, how online journalism handles news about earthquakes is very important in terms of risk communication for the purpose of preventing possible crises and reducing their damage. In this study, it is aimed to reveal the newsmaking practices of newspaper websites and earthquake-related issues in the context of earthquake risk, which is an important risk factor for Turkey. For this purpose, the earthquake news published by the determined news

websites in the one-month period before and after the İstanbul and İzmir earthquakes were analyzed. As a result of the research, it was found that the media's interest in the subject increased after the earthquakes occurred and that the online media did not provide adequate coverage in terms of earthquake risk communication. As a result of the research, it has been found that the interest of the online media in the earthquake issue especially increased after the earthquakes occurred and that the online media did not provide sufficient and meaningful level of newsmaking in terms of earthquake risk communication. In the study, it was also determined that there is a linear relationship between the effects of earthquakes and the frequency of the media newsmaking about the earthquake.

Anahtar Kelimeler

Keywords

İnternet Haber Siteleri, Deprem, Risk, Risk İletişimi, Haber

Internet News Websites, Earthquake, Risk, Risk Communication, News

Geliş Tarihi / Recieved: 30.04.2022, Kabul Tarihi / Accepted: 24.08.2022

Vural, A. M., Boztepe Taşkıran, H., Türkoğlu, S., Sarı, M., Maral, T., Keskin, R. K., Koparan, E., Yüncüoğlu, B., Gülnar, M., Şahin, H., Ünlü, T., Ağca, M.E. (2022). İnternet gazetelerinde depremin haberleştirilmesi: Türkiye'nin en çok ziyaret edilen haber sitelerinde deprem içerikli haberlerin risk iletişimi bağlamında analizi. *Yeni Medya*, (13), 25-54, <https://doi.org/10.55609/yenimedya.1111441>

Yazarlar:

Ali Murat Vural, Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, murat.vural@istanbul.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-9330-2929

Hatun Boztepe Taşkıran, Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, hatun.boztepe@istanbul.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-3447-9174

Süleyman Türkoğlu, Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, turkoglus@istanbul.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-2102-678X

Mehmet Sarı, Araş. Gör. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, mehmentsari@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6473-3543

Taylan Maral, Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, tmaral@istanbul.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-4508-4001

Recep Kutluay Keskin, Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, kkeskin@istanbul.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-1615-5838

Emre Koparan, Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, emre.koparan@istanbul.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-5292-6732

Betül Yüncüoğlu, Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, betulyuncuoglu@istanbul.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-8556-286X

Mehmet Gülnar, Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, m.mehmetgulnar@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-1530-0500

Hülya Şahin, hlyshh@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6763-2887

Türkay Ünlü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, turkayturkan@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8982-3040

Mahmut Enes Ağca, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, mahmutenesagca@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-1944-5635

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkan internet, iletişim pratiklerinde köklü değişikliklere yol açmıştır. İletişimin zaman ve mekân kısıtından bağımsız olarak sürdürülmesini olanaklı kılan yapısıyla internet, temel bir bilgi kaynağı olarak konumlanmaya başlamış ve kitle iletişiminin sürdürüldüğü başat bir araç olmuştur. İnternet teknolojisinin geniş hedef kitlelere anında ve hızla ulaşmayı sağlayan kapasitesi, geleneksel medya doğrultusunda gerçekleştirilen iletişim uygulamalarının eksikliklerin giderilmesi anlamını da taşımaktadır. Geleneksel medya ile gerçekleştirilen kitle iletişiminin zaman ve etkileşim açısından birtakım sınırlılıklarının bulunduğu bilinmektedir. Ancak internet teknolojisinin odağında yer alan anınlık, hız ve etkileşim özelliklerinin de bugünün iletişim süreçlerine oldukça büyük bir ayrıcalık kazandırdığını da kabul etmek gerekmektedir.

İnternet teknolojisinin sunduğu bu imkânlar haber pratikleri üzerinde de etki oluşturmaktadır. Dünyanın herhangi bir noktasında, herhangi bir zamanda meydana gelen bir olay, odağı sadece haber vermek olan ve yeni medya kapsamında yer alan internet haber siteleri aracılığıyla,

geniş hedef kitlelere anında ve hızlı bir şekilde sunulabilmektedir. Geleneksel medyanın haber yayımlamak için kısıtlı bir yer ve zamana sahip olması internet haber siteleri için geçerli değildir. Bu ve benzeri özellikler, internet haberciliğinin kitle iletişiminde güçlü bir konum elde etmesine yol açmıştır.

İnternet haberciliği sahip olduğu özellikler nedeniyle risk iletişimi amaçlı habercilik pratikleri açısından da ilgi uyandırmaktadır. Nihai amacı krizlerin oluşmasını engellemek olan, risk yaratan durumların tanımlanarak, bu durumlara yönelik ideal davranışların geliştirilmesini sağlayan risk iletişimi (Sellnow et al., 2008: 4); sürekli olarak gündemde tutulması ve toplumsal farkındalık ile hazırlıklı olma halinin tesis edilmesi gerekli olan risklere yönelen iletişim faaliyetleridir.

Risk iletişiminde, geleneksel ve sosyal medya iletişiminden kitle iletişimine; paydaş ve topluluklarla yürütölen iletişim süreçlerine kadar birçok iletişim tekniği kullanılmaktadır (World Health Organization [WHO], 2020). Bugünün temel haber kaynaklarından olan internet haber siteleri aracılığıyla gerçekleştirilen risk iletişimi faaliyetlerinin, risk iletişiminin amaçlarına ulaşmasında önemli katkılar yapabilecek bir potansiyele sahip olduğu aşıkardır.

Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçlarına göre 2021 yılında hanelerin yüzde 92'sinin evden internete erişim imkânına sahip olduğu belirlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2021). Yapılan bir diğer araştırma ise Türkiye'de internetin en çok haber takibi için kullanıldığını göstermektedir (KONDA, 2019). Deprem, Türkiye için önemli bir risk kategorisini oluşturmaktadır. Bu çalışmada da söz konusu bilgilerden hareketle, internet haber sitelerinin depreme ilişkin konuları haberleştirme pratiklerinin risk iletişimi bağlamında incelenmesine çalışılmıştır.

İnternet medyasının deprem riskine ve deprem konusuna bakış açısının tespit edilmesi, internet haber siteleri aracılığıyla gerçekleştirilecek etkili bir risk iletişimi süreci için önem taşımaktadır.

Türkiye'de doğal afetler ve medya ilişkisi pek çok araştırmada ele alınmıştır. Bu çalışmaların bir kısmı olağanüstü durumlarda gerçekleştirilen habercilik ve kriz iletişimi odaklıdır (Genç,2013; Koç Akgöl,2017; Karaağaç,2014; Mavi,2020; Karahisar,2016; Demir,2019). Diğer bazı araştırmalar, medyanın afet ve deprem konularını haberleştirmelerini, risk iletişimine değinmeksizin, toplumun afetlere hazırlıklı olması (Yılmaz,2019) ve medyanın deprem algısı ve söylemi (Kolukırık & Tuna,2009; Koç,2006) bağlamında ele almışlardır. Risk iletişimi çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalar, toplumun olası felaketslere hazırlıklı olmasında risk iletişiminin önemine ve sürecin nasıl olması gerektiğine ilişkindir (Yakut,2019; Beacler,2018; Turancı,2010; Oran & Balkan Akan, 2021).

Bu çalışmada, toplumun öncelikli haber ve bilgi edinme kaynaklarından biri olarak internet haber medyasının depreme ilişkin haberleri nasıl ele aldığı incelenmiştir. Bu kapsamda, etkili risk iletişimi süreçleri ile bunların internet haber medyası ile ilişkisi üzerinde durulmuştur. Ardından önleyici gazetecilik ve risk iletişimi ilişkisi ele alınmıştır. Araştırma bölümünde ise toplumun öncelikli haber ve bilgi edinme kaynaklarından biri olarak internet haber medyasının depreme ilişkin haberleri nasıl ele aldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, belirlenen internet haber sitelerinin İstanbul ve İzmir depremleri öncesindeki bir aylık zaman dilimi ile sonrasındaki bir aylık zaman diliminde yayımladıkları deprem haberlerinin analiz edilmesinin, anlamlı bir tabloya ve bilgiye ulaşılabilmesi açısından gerekli ve yeterli olacağı kabul edilmiştir.

Risk İletişimi ve İnternet Haberciliği

Risk iletişimi, riskle ilgili taraflar arasında riske yönelik bilgi alışverişine dayalı iletişim süreçleri olarak tanımlanabilmektedir. Günümüzde, toplumsal düzenin devamlılığının sağlanması üzerinde olumsuz etkiler meydana getirebilecek birçok risk kategorisinin varlığı dikkat çekmektedir. Sağlık, ekonomi, güvenlik ve çevreye ilişkin risklerin yanı sıra deprem, sel, kuraklık, orman yangınları gibi doğal afetlerin de önemli birer risk kategorisi oluşturduğu bilinmektedir. Doğal afet kaynaklı riskler ve insan kaynaklı risklerin başarılı biçimde yönetilebilmesi ve bunlara ilişkin bireysel ve toplumsal düzeyde tedbirlerin alınması için etkili bir risk iletişimi önem taşımaktadır.

Risk iletişimi, bir etki ya da davranış sonucunda orta çıkan olasılıklar hakkında topluma bilgi sağlama işlevini yerine getirmektedir (Crisis Emergency Risk Communication [CERC], 2018). Uçak'ın (2010) belirttiği gibi risklere karşı bilinç ve farkındalık oluşturmak, önlem almak ya da eyleme geçmek veya riskin neden olduğu belirsizliğin önüne geçebilmek, konuyla ilgili çeşitli bilgiler edinmek ile mümkün olabilmektedir. Risk, doğası gereği karmaşık bir konu olmakla birlikte uzmanlık da gerektiren bir alandır. Bu uzmanlık, risk bilgilerinin bilimsel yöntemler ile elde edilmesiyle ilgilidir. Çok çeşitli alanlarda çok farklı risk faktörlerinden bahsedebilmek mümkünken, riskin en temel özelliği, ancak bilimsel veriler ışığında anlaşılabilir ve bilinebilir olmasıdır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, risk bilgilerinin herkes için anlaşılabilir olmadığını ancak hemen hemen herkesin bilgi edinme ihtiyacı içinde olduğunu söylemek mümkündür.

Paek ve arkadaşlarının (2010) ifade ettiği gibi, son zamanlarda ortaya çıkan doğal ve insan kaynaklı sorunlar, acil durumlara karşı hazırlıklı olunması gerektiğine yönelik farkındalığı arttırmıştır. Bu farkındalığın sağlanmasında ise kitle medyası aracılığıyla sürdürülen risk iletişimi faaliyetlerinin önemli bir rolü bulunmaktadır.

Risk iletişimi, iç ve dış iletişim şeklindeki iki boyutun bir araya gelmesinden oluşmaktadır. İç iletişim boyutu, risk yönetici ve değerlendiricilerinin görev ve sorumluluklarına yönelik ortak anlayış geliştirmelerine yöneliktir. İç iletişim boyutu, risk yönetici ve değerlendiricilerinin mevcut bilgiler ışığında, riskin potansiyel etkisini ve muhtemel tüm sonuçlarını ele almalarını sağlar. Devlet, bürokratlar ve akademisyenler arasındaki iletişim iç iletişim kapsamındadır. Risk iletişiminin dış iletişim boyutu ise iç iletişimi gerçekleştiren paydaşların toplumla olan iletişimine işaret etmektedir (Renn, 1998). Risk iletişiminin dış iletişim boyutunun, riskten doğrudan etkilenen insanların ve grupların riske yönelik farkındalığının sağlanmasına ve riske yönelik ideal tutumların benimsenmesine yöneldiği görülmektedir. Risk iletişiminin dış iletişim boyutunun etkin şekilde ilerletilmesine, kitle iletişim araçlarının sahip olduğu kritik rol de dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın odağını oluşturan deprem riskinin, tüm toplumu etkileyebilecek bir risk kategorisi olduğu tekrar hatırlandığında, kitle iletişim araçları ve günümüzün en önemli bilgi edinme kaynaklarından olan internet mecrası aracılığıyla gerçekleştirilen risk iletişim süreçlerinin dış iletişim boyutunun başarılı biçimde uygulamaya aktarılmasında ön plana çıkabileceği söylenebilmektedir.

Risk iletişimi, stratejik bir şekilde ve birtakım ilkeler gözetilerek uygulamaya aktarılması gereken süreçlere işaret etmektedir. Risk iletişimi temel oluşturan ilkeler ise şu şekildedir:

1. Risk ile ilgili bilgilerin erişilebilirliği ve açıklığı: Riskle ilgili bilgilerin erişilebilir ve açık olması, hedef kitlelerin risk hakkında tam bilgilendirilmesini sağlamakla birlikte, hedef kitlelerin riski paylaşmada rol üstlenmesini de sağlar. Risk iletişiminin tüm paydaşlarının katılımına açık ve etkileşime dayalı olmasına dikkat edilmelidir. Bireyler, kurumlar ve gruplar arasındaki bilgi paylaşımına ve birlikte çalışmak için ağ oluşturmaya önem verilmelidir (Sellnow et al., 2009).

2. Riskin özellikleri hakkında erken ve sık iletişim kurulması: Risk iletişimi riskin tespiti ile hemen başlanması gereken bir süreçtir ve süreç yeni bilgiler doğrultusunda sürekli güncellenmelidir. Risk hakkında topluma hemen bilgi verilmeli ve toplumla olan temasın sürdürülmesine dikkat edilmelidir. Toplumun, riskin seviyeleri ve eğilimleri hakkında düzenli bilgilendirilmesi önem taşımaktadır (Lundgren & McMakin, 2013).

3. Belirsizliği iletmek için stratejik yöntem: Risk iletişimi, yoğun olarak belirsizliğe dayanmaktadır. Etkili bir risk iletişiminde belirsizliğin iyi yönetilebilmesi için hedef kitle üyelerinin farklı algılama düzeylerine sahip oldukları göz önünde bulundurulurken kanıta dayalı bir yaklaşımla bilgilendirme yapılmalıdır. Geniş hedef gruplara yönelik iletişimde, her gruba yönelik özel iletişim stratejilerinden yararlanılmalıdır. Risk iletişiminin sadece riske ilişkin bilgi sunumu olmadığı, toplumun konuya ilgisi ve davranışları üzerinde de etki oluşturulması gerekliliği dikkate alınmalıdır (Dhami, 2016: 260).

Etkili bir risk iletişimi, ilgili tarafların risk konusuna ilişkin yeterli ölçüde bilgilendirilmiş olmasını olanaklı kılmak üzere tasarlanmalıdır. Riskler, krizlere dönüştüklerinde meydana gelebilecek hasarların minimum düzeye indirilebilmesi için toplumun sık biçimde bilgilendirilmesi ve riskin medya tarafından gündemde tutulması gerekmektedir. Toplumun riske ilişkin sık biçimde bilgilendirilmesi ve riskin dış iletişim boyutu bağlamında gündemde tutulması için internet haber medyası ön plana çıkmaktadır.

Türkiye'de internet kullanımına ilişkin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular, internet kullanımının artış eğiliminde olduğuna işaret etmektedir. Bu durum haber alma yöntemlerinde ve iletişim kurma tercihlerinde internetin ağırlıklı olarak kullanıldığını da göstermektedir. TÜİK tarafından yapılan "Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması" sonuçlarına göre 2020 yılında %90,7 olarak tespit edilen "evden internete erişim imkânı oranı", 2021 yılında %92'ye yükselmiştir. Bununla birlikte söz konusu araştırmada, internet erişimi bölgesel bazda da incelenmiş ve 2019 yılında internete en çok erişebilen bölgenin %95,6 ile İstanbul olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'nin tüm bölgelerinde internete erişim oranının %80'in üzerinde olduğu da ortaya konmuştur. İnternet teknolojisinin Türkiye'de bu kadar yoğun kullanılıyor olması yeni medya kapsamında yer alan internet haber sitelerinin bilgi edinme ve kitle iletişiminin gerçekleştirilmesinde önemli bir konuma sahip olduğu yönündeki öngörüyü destekler niteliktedir.

İnternet gazeteciliği, internetin teknik olanakları bağlamında düşünüldüğünde risk iletişimi açısından önemli farklar yaratabilecek bir potansiyele sahiptir. Tanner, Friedman, Koskan ve Barr (2009) risk iletişimi kapsamında yerel medya haber siteleri üzerine gerçekleştirdikleri araştırmada, harekete geçiren bilginin (mobilizing information) önemini ortaya koymuşlardır. Harekete geçiren bilgi, kısaca haberlerde yer alan ve insanlarda hâlihazırda bulunan tutumlar uyarınca harekete geçiren bilgiler olarak tanımlanabilir. Çalışmada, haber medyasının insanları bir felaket esnasında nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin detaylı bilgilere yönlendirmek için internetin etkileşimli doğasını kullanma konusunda benzersiz bir imkânaya sahip olduğu vurgulanmaktadır.

İnternet gazeteciliği, metin, fotoğraf/görsel, video ve ses kayıtları gibi medya ortamlarını bulduran ve kapsamlı bir bilgi olanağı sunan, haberlerin arşivlenmesine imkân tanıyan, bilginin etkileşime girerek dağılmasını sağlayan ve habere ulaşılmasında hız ve zaman kazandıran, internet üzerinden yapılan bir teknoloji gazeteciliğidir (Dolgunyürek, 2018). Kolaylıkla ve yer-zaman ayırt etmeksizin üretilebilen içeriklerin ses, görüntü ve etkileşimi de barındıran yapısıyla yeni bir gazetecilik kavramı ortaya çıkmış ve gün geçtikçe derinleşen bir alan haline

gelmiştir. 1995 yılında dünyadaki örnekleri görülmeye başlanan internet gazeteciliği, Türkiye’de de eş zamanlı olarak, 1995 yılında, Zaman gazetesinin basılı gazetesini internete taşımasıyla başlamıştır. Daha sonra ise 1996 yılında Milliyet, 1997 yılında Hürriyet ve Sabah ve bir sonraki yıl da Radikal gazetesi internet gazeteciliğine adım atmıştır (Karaduman, 2005: 145; Akıncı Vural, 2006: 46). 1995’ten bu yana daha pek çok gazete internet gazeteciliğini de yürütmeye başlamış ve zaman zaman bazı gazeteler internette daha çok takip edilir hale gelmiştir. Toplumun haber ve bilgi edinme kaynaklarından biri olarak internet haber medyası, deprem ve deprem riskine ilişkin konularda oldukça etkin bir iletişim yürütebilecek teknik imkâna sahiptir.

Toplumun risk algısına göre koruyucu ve kaçınıcı davranışları gösterebilmesi, afet ve özellikle depremler konusunda bilinçli okuryazarlığın artırılması için temel hedef grupların saptanarak, onlara uygun mesajların uygun yöntemlerle ulaştırılması ve ölçülmesi özellikle internet kullanımı bağlamında gerekmektedir. Turancı’nın (2018: 19) belirttiği gibi yeni medya da dâhil olmak üzere tüm kitle iletişim araçları, bilginin aktarılması açısından önemli role sahiptir ve bilgiye ihtiyaç duyan bireylerin ilk başvurdukları kaynaklar arasında da yer almaktadırlar. Dolayısıyla depreme yönelik risk iletişimi planlamasının amaçlarına ulaşmasına yapabileceği katkılar nedeniyle, internet haberciliğinin sahip olduğu potansiyelin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Risk İletişimi ve Önleyici Gazetecilik

Önleyici gazetecilik (preventive journalism), toplumu ilgilendiren pek çok konuda oldukça önemli bir gazetecilik yapma biçimi olmakla birlikte, deprem gibi toplumu pek çok açıdan olumsuz etkileyebilecek doğal afetler düşünüldüğünde, önleyici gazeteciliğin nitelik ve tekniklerinin, risk iletişiminin teknik ve nitelikleriyle örtüştüğü görülmektedir.

Önleyici gazetecilik araştırmacı gazetecilikten türeyen, bununla birlikte, temelde iki açıdan ondan farklılaşan bir niteliktedir. Önleyici gazetecilik, ortaya çıkan problemlerle ilgili bünyesinde olası çözümler bulundurmakta ve gazetecilerin bu çözümlerin işe yarayıp yaramadığını takip ve kontrol edeceğini varsaymaktadır. Sorunları krizlere dönüşmeden önce ele almakla birlikte, önleyici gazetecilik spekülâtif değildir. Çünkü bu sorunlar, hâlihazırda devletin ve kamunun ilgisini hak etmektedirler. New York Daily News’in editörü Michael O’Neill, önleyici gazeteciliği 1980’lerde ilk savunanlardan biri olmuştur (Hodgman, 2007).

O’Neill (1999), toplumu ilgilendiren konularda, reaktif bir yaklaşım yerine proaktif bir gazetecilik önermektedir. Yaygın araştırmacı gazetecilikte, toplumu ilgilendiren konular ancak kriz ve felaket aşamasında ve sonrasında yoğun ilgi görmektedirler. O’Neill’in önleyici gazetecilik olarak nitelediği proaktif gazetecilik anlayışında ise krizleri ortaya çıkaran nedenleri henüz kriz gerçekleşmeden araştırın ve belirleyen bir nitelik öne çıkmaktadır. Böylece toplum, olası sorunlara ilişkin teyakkuz halinde kalabilme ve ortaya çıkacak krizlerle başa çıkabilecek zaman kazanabilme olasılığına sahip olmaktadır.

Önleyici gazetecilik, politika, sağlık ve doğal afetler gibi toplumu ilgilendiren ve etkileyen alanların tamamında, toplum yararına bir gazetecilik anlayışı olarak tanımlanabilmektedir. Burd (1981:1) önleyici gazeteciliğin toplum sağlığı ile ilgili konularda hastalıkları önlemenin, sağlık sorunlarının nedenlerini ortaya koymanın, krize dönüştükten sonra bu sorunlarla başa çıkmanın ve tüm bunların maliyetlerini önlemenin yollarını vurgulamak için kullanılabileceğini ifade etmektedir. İrvan (2020) olası İstanbul depremi ile ilgili olarak medyanın deprem sonrası yıkımlara yoğun ilgi gösterdiğini belirtmekte ve deprem konusunda önleyici gazeteciliğin gerekliliğine dikkat çekmektedir. İrvan, medyanın depreme ilişkin sorunları detaylıca araştırmasının, alınması gereken önlemleri belirlemesinin, toplumu bilgilendirme ve yönlendirmesinin gereğini vurgulamakta, bunun da önleyici gazetecilikle mümkün olabileceğini ifade etmektedir.

Etkin bir risk iletişiminin amacının, olasılıklar krizlere dönüşmeden önce önleyici bir strateji takip etmek, nihai olarak da olumsuz sonuçları önlemek ve azaltmak olduğu görülmektedir. Medyanın bu bağlamdaki toplumsal işlev ve sorumlulukları düşünüldüğünde, risk iletişiminin amaçlarına uygun bir gazetecilik yapılması gereği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda önleyici gazetecilik, doğal afetlere ilişkin risk iletişimi ile uyumlu bir gazetecilik yaklaşımı sağlamaktadır.

Amaç ve Yöntem

Depreme ilişkin bireysel ve toplumsal düzeyde risklerin farkına varılmasında, krizlerin hasarlarının azaltılmasına ve engellenmesine yönelik ideal tutumların benimsenmesinde medyanın önemli bir rolü bulunmaktadır. İnternet kullanım oranlarının son yıllarda artması ve artma eğilimini sürdürmesi, internet medya/haber sitelerini temel bir bilgi kaynağı konumuna yerleştirmektedir. İnternet medya/haber siteleri, sahip oldukları özellikler nedeniyle deprem riskine yönelik farkındalık ve hazırlıklı olma halinin sağlanmasında önemli işlevler üstlenebilmektedir.

Araştırmada örnekleme dâhil edilen *hurriyet.com.tr*, *sozcu.com.tr*, *milliyet.com.tr*, *sabah.com.tr* ve *haberturk.com.tr* internet medya/haber sitelerinin 26 Eylül 2019 İstanbul ve 30 Ekim 2020 İzmir depremlerine yönelik haber ve içerikleri incelenmiş ve internet haber sitelerinin depremi algılayış biçimlerini analiz etmek amaçlanmıştır. Söz konusu amaç doğrultusunda araştırmanın aşağıdaki sorulara yanıt vermesi beklenmektedir:

İnternet medya/haber siteleri deprem gerçekleşmeden önce deprem riskine yönelik içeriklere yer vermekte midir?

İnternet medya/haber siteleri depremi risk iletişimi bağlamında ele almakta ve bu deprem riskine yönelik hazırlıklı olma halinin sağlanması için içerik üretmekte midir?

İnternet medya/haber sitelerinin depreme ilişkin haberleştirme pratikleri nasıldır?

İnternet medya/haber sitelerinin depreme ilişkin haberleştirme pratikleri deprem olmadan önceki ve deprem olduktan sonraki zaman dilimlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın amaçları doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniğinin kullanılmasına karar verilmiştir. İçerik analizinde temel amaç; elde edilen verilerin, onları açıklayabilecek ve aralarındaki anlamlı ilişkileri ortaya çıkaracak kavramlar, ilişkiler ve temalar üzerinden yorumlanması olarak tanımlanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2018: 242). Bununla birlikte içerik analizi kullanılan araştırmalarda temel güdü verileri, basılı materyalleri, görüntüleri/ sesleri veya metinleri sorgulayarak ne anlama geldiklerini, neyi mümkün kıldıklarını veya neyi engellediklerini ve onlar tarafından aktarılan bilgilerin etkilerini ortaya koymaktır (Krippendorff, 2004: xviii). Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini oluşturan internet medya/haber sitelerinin içerikleri analize tabi tutulmuştur. İlgili depremlerden 30 gün öncesi ve sonrasıyla sınırlanan aralıkta internet medya/haber sitelerinin deprem haberine yer verme, haber sıklığı, haberde görüntü kullanımı, kullanılan görüntünün niteliği, metinde sunulan bilimsel veri gibi çeşitli etkenler üzerinden analiz edilmiştir.

Beş farklı kodlayıcı tarafından oluşturulan kriter seti üzerinden ön kodlamalar yapılmış, kriter setinin yeterliliği ve geçerliliği test edilmiştir. Ön kodlamalar sonucunda yapılan analiz

aracılığıyla kodlayıcılar arası tutarlılığın oluştuğu da görülmüştür. İnternet haber sitelerinin ilgili tarih aralığında yayımlanan tüm içerikleri kriter listesi üzerinden 16.12.2021 – 02.02.2022 tarihleri arasında analiz edilmiş, elde edilen veriler istatistikî analiz programı SPSS aracılığıyla kodlanmış, yine aynı sistemin çıktıları kullanılarak veri analiz süreci yürütülmüştür.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmanın en temel sınırlılığını Türkiye’de yayımlanan tüm internet medya ve haber sitelerinin incelemeye dâhil edilmemesi oluşturmaktadır. Araştırmanın bir diğer temel sınırlılığını ise sadece 2019 İstanbul ve 2020 İzmir depremleri üzerinden bir analizin gerçekleştirilmesidir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yayın yapan internet medya ve haber siteleri oluşturmaktadır. Ancak evrenin tamamının incelenmesi mümkün olmadığından araştırmada örnekleme yoluna gidilmiştir. Evrenin ögeleri arasından ölçüt örnekleme aracılığıyla bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Ölçüt örnekleme, kısaca, önceden saptanmış bir ölçütü/ölçütler dizisini karşılayan durumların çalışılması olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda risk iletişimde internet medya/haber sitelerinin rolünü sorgulayan bu çalışma özelinde belirleyici ölçüt Similarweb (2021) verilerine göre en çok ziyaret edilen beş internet medya/haber sitesi olarak öne çıkmaktadır. Türkiye’de en çok ziyaret edilen internet medya/haber sitelerini incelemenin, örneklemin evreni temsil gücünü arttırabileceği düşünülmüştür.

Bulgular

Araştırmada içerik analizi doğrultusunda toplanan veriler “IBM SPSS Version 28” programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Toplanan veriler betimleyici istatistik kapsamında yer alan frekans analizlerine başvurularak sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Aşağıdaki tablo, internet medya/haber sitelerinin İstanbul ve İzmir depremi öncesindeki bir aylık zaman dilimi ile sonrasındaki bir aylık zaman diliminde depremi haberleştirme sıklığına ilişkin veriler sunmaktadır:

Tablo 1

İnternet Medya/Haber Sitelerinin Depremler Öncesi ve Sonrasında Deprem Haberine Yer Verme Sıklığı

İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
Tarih Aralığı	Depreme İlişkin Haber Sayısı	Tarih Aralığı	Depreme İlişkin Haber Sayısı
26.08.2019	– 765	30.09.2020	– 569
25.09.2019		29.10.2020	
26.09.2019	– 2.114	30.10.2020	– 6.777
26.10.2019		30.11.2020	
Toplam	2879	Toplam	7346

İnternet haber sitelerinin anlık gelişmeleri aktarma imkânı nedeniyle depreme ilişkin içerik sıklığının artışına yönelik kırılma noktası, depremin yaşandığı an itibarıyla gözlenmiştir. Tablo 1’de

yer verilen haber sayıları, ilgili internet haber sitelerinin 60 gün içerisinde ürettikleri depreme yönelik haberlerin sayısına işaret etmektedir. Analize tabi tutulan medya/haber sitelerinde depreme yönelik haber ya da içeriklere yer verme sıklığının, 26 Eylül 2019 tarihinde gerçekleşen İstanbul depreminden önce 765 olduğu, 30 Ekim 2020 tarihinde gerçekleşen İzmir depreminden önce ise 569 olduğu tespit edilmiştir. Medya/haber sitelerinin depreme odaklanması ve içerik sıklığının artmasına yönelik kırılma noktası ise depremlerin meydana geldiği gün gerçekleşmiştir. İstanbul depremi yaşandıktan sonra 2 bin 114 haber üretildiği gözlemlenirken İzmir depremi sonrası 6 bin 777 haber yayınlandığı ortaya konmuştur. İzmir depreminin can kayıplarına ve yapı hasarlarına yol açması nedeniyle, deprem sonrası üretilen haber sayısının İstanbul depremine kıyasla daha fazla olduğu söylenebilir.

Aşağıda deprem haberlerinin internet haber sitelerine göre dağılımlarını gösterir tablo yer almaktadır:

Tablo 2*Deprem Haberlerinin İnternet Medya/Haber Sitelerine Göre Dağılımı*

Medya/Haber Sitesi	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	f	%	f	%
Hürriyet.com.tr	473	16,4	916	12,5
Sozcu.com.tr	318	11,0	468	6,4
Milliyet.com.tr	568	19,7	1486	20,2
Sabah.com.tr	607	21,1	1803	24,5
Haberturk.com.tr	913	31,7	2673	36,4
Toplam	2879	100,0	7346	100,0

Tablo 2'de, incelenen tarih aralığında üretilen deprem haberlerinin medya/haber sitelerine göre dağılımı verilmiştir. Buna göre 26 Eylül 2019 tarihinde yaşanan İstanbul depreminden önce ve sonra, depreme yönelik haber ve içeriklere en çok yer veren internet medya/haber sitesinin Haberturk.com.tr olduğu görülmektedir (n=913). Ardından toplam 607 deprem haberiyle Sabah.com.tr ve 568 haberle Milliyet.com.tr gelmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere 60 günlük zaman aralığında, deprem öncesi ve sonrasını kapsam üzere Hürriyet.com.tr (n=473) ve Sozcu.com.tr (n=318) örnekleme yer alan diğer haber sitelerine oranla daha az sayıda depreme ilişkin habere yer vermiştir.

30 Ekim 2020 tarihinde yaşanan İzmir depreminden önce ve sonra da depreme yönelik haber ve içeriklere en çok yer veren internet sitesi Haberturk.com.tr (n=2673) olmuştur. Ardından, toplam 1803 deprem haberiyle Sabah.com.tr ve 1486 haberle Milliyet.com.tr gelmektedir. Tablodan hareketle 60 günlük zaman aralığında, İzmir depremi öncesi ve sonrasında depreme yönelik haber üretiminde Hürriyet.com.tr 916 haberle dördüncü sırada yer alırken, depreme ilişkin en az haber üreten internet haber sitesinin 468 haberle Sozcu.com.tr olduğu görülmektedir.

Aşağıda, depreme yönelik haberlerin içerik türlerine göre dağılımlarını gösterir frekans analizi tablosuna yer verilmektedir:

Tablo 3*Haberlerin İçerik Türlerine Göre Dağılım Oranları*

İçerik Türü	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	f	%	f	%
Haber	2.109	73,3	6.090	82,9
Foto Galeri	83	2,9	267	3,6
Video Haber	168	5,8	241	3,3
Multimedya Destekli Haber	519	18,0	748	10,2
Toplam	2879	100,0	7346	100,0

Tablo 3'te sunulduğu üzere, İstanbul depremi özelinde internet medya/haber sitelerinin deprem konusunda 2 bin 879 haberde tercih ettiği içerik türleri tespit edilmiştir. Tabloya göre, İstanbul depremine yönelik 2 bin 109 haber üretildiği ortaya konmuştur. Bu veri, İstanbul depremine ilişkin haberlerin yüzde 73,3 oranına denk gelmektedir. Bu kategoriye, 519 içerik ile (yüzde 18) multimedya destekli haber kategorisi takip etmektedir. Yayımlanan 168 içeriğin video haber olduğu tespit edilirken, geri kalan 83 içeriğin de foto galeri formatında sunulduğu anlaşılmıştır.

İzmir depremine yönelik üretilen haberlerde de benzer biçimde haber kategorisi, 6 bin 90 içerik ve toplamın %82,9'luk kısmına denk gelmesiyle en çok üretilen içerik türü olarak dikkat çekmektedir. Bu kategoriye, 748 içerik ile multimedya destekli haber takip etmektedir. İzmir depremine ilişkin üretilen içerikler içerisinde 267 içerikle foto galeriler üçüncü sırada yer alırken, en az sayıda üretilen haber türünün ise 241 içerik video haber olduğu tespit edilmiştir.

Aşağıda, depreme yönelik haberlerin temalarına göre dağılımlarını gösterir frekans analizi tablosuna yer verilmektedir:

Tablo 4*Haberlerin Temalara Göre Dağılım Oranları*

Haberin Teması	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	f	%	f	%
Açıklama	1562	23,0	3.810	24,7
İddia	393	5,8	728	5,2
Eleştiri	334	4,9	599	4,3
Korku ve Panik	679	10,0	633	3,5
Analiz	296	4,4	425	3,1
Bilgilendirme	2505	36,8	5.216	37,5
Uyarı	610	9,0	760	5,5
Örneklendirme/Kıyaslama	226	3,3	185	1,3
Dramatize etme/Hikâyeleştirme	194	2,9	1.570	23,2
Toplam	6.799	100,0	13.926	100,0

Tablo 4'te sunulan bulgular, depreme yönelik haberlerin temalara göre dağılımına işaret etmektedir. İstanbul depremine ilişkin toplamda üretilen 2 bin 879 haber, her bir haberin birden fazla temayla ilişkili olması nedeniyle, çoklu kodlama yöntemiyle kodlanmıştır. Haberlerin birden fazla temaya sahip olduğu durumlarda çoklu kodlanması nedeniyle, deprem haberlerinin sahip olduğu frekans toplam 6 bin 799'a ulaşmıştır. İstanbul depremi özelinde bu sayının özellikle iki temada yoğunlaştığı görülmektedir. En sık kullanılan tema 2 bin 505 kez kodlanan "bilgilendirme" olurken, 1562 kez kodlanan "açıklama" teması ikinci sırada bulunmaktadır. Yalnızca bu iki kategoriye sahip olan haberler, toplam haberlerin %59,8'ini oluşturmaktadır. Geri kalan temalar başvurulma sıklığına göre sıralandığında üçüncü sırada 679 haberle korku ve panik, 610 haberle uyarı, 393 kez kodlanan iddia, 334 kez kodlanan eleştiri teması, 296 kez kodlanan analiz teması, 226 kez kodlanan örneklendirme/kıyaslama ve 194 kez kodlanan dramatize etme/hikâyeleştirme temalarından oluşmaktadır.

İzmir depreminde, İstanbul depremine benzer şekilde haberlerin iki temada yoğunlaştığı görülmektedir. En sık kullanılan tema 5 bin 216 kez kodlanan bilgilendirme olurken, açıklama teması 3 bin 810 kez kodlanmıştır. Yalnızca bu iki temada üretilen haberler, yayınlanan toplam haberin %62,2'sini oluşturmaktadır. Geri kalan temalar başvurulma sıklığına göre sıralandığında, üçüncü sırada 1570 kez kodlanan dramatizasyon/hikâyeleştirme temasıdır. Dramatizasyon ve hikâyeleştirme temasının yoğun kullanımını, İzmir depreminin can kayıpları ve maddi hasara yol açmasıyla ilişkilendirmek mümkündür. Bu temayı 760 kez kodlanan uyarı, 728 kez kodlanan iddia ve 633 kez kodlanan korku ve panik teması takip etmektedir. 599 kez eleştiri temasına yer verilirken 425 kez analiz temasına başvurulmuştur. İzmir depreminde en az kodlanan tema ise 185 kez kodlanan örneklendirme/kıyaslama teması olmuştur.

Aşağıda, haberlerde görsel içerik türlerine başvurulup başvurulmadığını gösterir frekans analizi tablosu yer almaktadır:

Tablo 5

Haberlerde Görüntü Kullanımı

	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	f	%	f	%
Görüntülü Haber	2.100	72,9	5.126	69,8
Görüntüsüz Haber	779	27,1	2.220	30,2
Toplam	2.879	100,0	7.346	100,0

Tablo 5'te görülebileceği gibi, deprem haberlerinde görüntü kullanımı sıklıkla tercih edilmektedir. Deprem haberlerinde kullanılan görüntüler, türüne göre sınıflandırıldığında ise çoğunluğunun hem İstanbul depremi (yüzde 76,3) hem de İzmir depremi için (yüzde 80,7) betimleyici olma özelliğine sahip olduğu dikkat çekmektedir. Bilgilendirici ve eğitici görsel türlerinin ise İstanbul depremi için yüzde 23,7 ve İzmir depremi için yüzde 19,3'lük bir orana denk geldiği tespit edilmiştir. Bu açıdan internet haber sitelerinin depremin haberleştirilmesinde tercih ettikleri görsellerin bilgilendirme ve eğitmeye yönelik olmaktan ziyade, deprem anını ve sonrasını betimlemeye yöneldiği anlaşılmaktadır.

Tablo 6

Haberde Kullanılan Görüntünün İçeriği

	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	f	%	f	%
Deprem anı	308	16,0	188	4,9
Deprem sonrası (yıkıntı görüntüleri)	367	19,0	1.578	41,1
Arşiv görüntüleri	122	6,3	254	6,6
Canlandırma/Animasyon	53	2,7	37	1,0
Canlı yayın görüntüleri	181	9,4	133	3,5
Habere konu olan aktörün görüntüsü	670	34,7	1.441	37,6
İnfografik	228	11,8	204	5,3
Toplam	1.929	100,0	3.835	100,0

Deprem haberlerinde kullanılan görüntülerin içerik türlerinin yer aldığı Tablo 6'da, İstanbul depremi haberlerinde en çok başvurulan görüntü çeşidinin %34,7 oran ve 670 kullanım ile habere konu olan aktörün görüntüsü olduğu tespit edilmiştir. Bu kategoriyi, 367 kez kullanılan deprem sonrası görüntüleri ve 308 kez kullanılan deprem anı görüntüleri takip etmektedir. Okurun görsel tasarımlarla daha iyi bilgilendirilmesi amaçlanan infografik kullanımına ise 228 kez yer verilmiştir. İnternet haber sitelerinde yer alan haberlerde 181 kez çeşitli kuruluşların canlı yayınlarından alınan görüntülere yer verilirken, 122 kez de arşiv görüntüleri haberin görselinde yer almıştır. İstanbul depremi haberlerinde en az yer verilen görsel türü 53 kez kullanılan canlandırma/animasyon kategorisindedir.

İzmir depremi haberlerinde, kullanılan bütün görsellerin %41,1'ine denk gelen kullanım oranıyla, deprem sonrası görüntüleri kategorisi öne çıkmaktadır. Habere konu olan aktörlerin görüntülerine ise 1441 kez yer verilmiştir. İzmir depreminde bu iki görsel kategori toplam görsellerin %78,7'sine tekabül etmektedir. Diğer kategoriler ise sırasıyla, 254 kez kullanılan arşiv görüntülerinden, 204 kez kullanılan infografiklerden, 188 kez kullanılan deprem anı görüntülerinden ve 133 kez tercih edilen canlı yayın görüntülerinden oluşmaktadır. İzmir depremi haberlerinde en az yer verilen görsel türü, 37 kez kullanılan canlandırma/animasyon kategorisindedir.

Her iki deprem özelinde üretilen haberlerde incelenen bir başka kategori de ses unsurlarının kullanımınıdır. İstanbul depremi özelinde üretilen 2 bin 879 haberin 81'inde ses unsuruna yer verilmiş ve çoklu kodlama yapılan ses unsurları çığlık, endişeli, telaşlı insan seslerini (n=50), acil müdahale ekip seslerini (n=32), yıkıntı vb. sesleri (n=13) ve telsiz konuşmalarını (n=6) içermektedir. İzmir depreminde ise, 7 bin 346 haberin 222'sinde ses unsurlarına yer verilmiş ve çoklu kodlama yapılan ses öğelerinden 109'u çığlık, endişeli, telaşlı insan sesleri, 98'i acil müdahale ekip sesleri, 52'si yıkıntı vb. ses efektleri ve 13'ü telsiz konuşmaları şeklindedir.

Ses kullanımının yanı sıra, haberde müzik öğelerinin kullanımı da araştırmada incelenen bir başka kategoridir. İstanbul depremi özelinde 2 bin 879 haber içerisinde yalnızca 22 haberde müzik öğesine yer verilmiştir. Bunlardan 11'i gerilim türünde ve 11'i ise enstrümantal türdedir. Haberlerde klasik müzik ve halk müziği unsurlarına hiç yer verilmemiştir. İzmir depreminde ise 7 bin 346 haberin 26'sında müzik unsurlarına yer verilmiştir. Bulgular doğrultusunda 15 gerilim müziği, 11 enstrümantal müzik tespit edilmiştir.

Tablo 7*Haberde Görüşüne Yer Verilen Uzman ve Yetkililer*

Görüşüne Başvurulan Uzman ve Yetkililer	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	f	%	f	%
Deprembilimci	337	20,2	199	8,5
Jeolog	175	10,5	167	7,1
Risk/Afet yönetimi uzmanı	7	0,4	9	0,4
Arama kurtarma uzmanı	32	1,9	216	9,2
Depremle ilgili bilimsel /istatistik verilere yer verme	843	50,5	1.301	55,4
İnşaat mühendisi	70	4,2	141	6,0
Sigortacılık sektörü temsilcileri/sigorta şirketleri/ sigorta yetkilileri	68	4,2	62	2,6
Şehir planlama uzmanları	10	0,6	16	0,7
Diğer	126	7,6	237	10,1
Toplam	1.668	100,0	2.348	100,0

Tablo 7'yi oluşturan veriler depreme yönelik haberlerde görüşüne yer verilen uzmanları, yetkilileri ve içeriğinde bilimsel/istatistiki veri bulunan haberleri temsil etmektedir. Buna göre İstanbul depremine ilişkin haberlerin %50,5'inde (n=843) bilimsel ve/veya istatistiki veriler kullanılmış, uzman görüşlerine yer verilmiştir. Uzman görüşlerine yer verme sıklığı ise başta deprembilimciler olmak üzere (n=337) sırasıyla jeologlar (n=175), inşaat mühendisleri (n=70), sigorta sektörü yetkilileri (n=68), arama kurtarma uzmanları (n=32), risk afet yönetimi uzmanları (n=7) ile şehir planlama uzmanları (n=10) şeklinde saptanmıştır. Analizde, teknoloji uzmanı, rektör, akademisyen, gayrimenkul danışmanı, müteahhit, oda/meslek birliği başkanı şeklindeki uzmanlar ise diğer kategorisinde kodlanmıştır. İzmir depreminde de benzer dağılım dikkat çekmekle birlikte depreme ilgili bilimsel ve istatistiksel verilere İstanbul depremine kıyasla daha yoğun yer verilmesi öne çıkmaktadır. Deprem haberlerinin %55,4'ünde (n=1301) bilimsel ve/veya istatistiki veriler kullanılmıştır. İzmir depreminde ikinci sırada arama kurtarma uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur (n=216). Bu kategoriyi deprembilimciler (n=199) izlemektedir. Geri kalan uzmanlık alanları sırasıyla, jeologlar (n=167), inşaat mühendisleri (n=141), sigortacılık sektörü yetkilileridir (n=62). İzmir depreminde şehir planlama uzmanları (n=16) ve risk/afet yönetimi uzmanları toplamda %1,1 oranla son sıralarda görüşlerine başvurulmuş uzmanlardır. Analizde, teknoloji uzmanı, rektör, akademisyen, gayrimenkul danışmanı, müteahhit, oda/meslek birliği başkanı şeklindeki uzmanlar ise diğer kategorisinde kodlanmıştır.

Aşağıda, depreme yönelik haberlerde riskin vurgulanması, risk yönetimi ve kriz yönetimi arasındaki farkın bildirilmesi, tatbikatların ve afete yönelik toplantıların haberleştirilmesi gibi içerikleri gösterir frekans analizi tablosu yer almaktadır:

Tablo 8

Deprem Haberlerinde Doğrudan Risk, Afet ve Kriz Gibi İçeriklere Yer Verme Sıklığı

Haberin Yer Verdiği İçerik Türü	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	f	%	f	%
Risk yönetimi ile ilgili toplantı/konferans/ bilimsel etkinlik haberlerine yer verme	119	12,2	123	9,4
Deprem riski yönetimine ilişkin hukuki düzenleme haberi/önerisine yer verme	62	6,3	168	12,9
Risk yönetimi/iletişimine ilişkin bilgiye/öneriye yer verme	104	10,6	105	8,1
Risk yönetimi ile ilgili diğer ülkelerin uygulamaları hakkında içerikler	23	2,3	14	1,1
Haberde risk yönetimi ile kriz yönetiminin farkı konusunda farkındalık	65	6,6	106	8,1
Deprem tatbikatlarının haberleştirilmesi	123	12,6	43	3,3
Afet toplanma alanları ile ilgili içerikler	158	16,1	158	12,1
Kentsel dönüşüme ilişkin içerikler	325	33,2	587	45,0
Toplam	979	100,0	1.304	100,0

Yaşanan İstanbul depreminden önce ve sonra; deprem, risk, kriz, afet, tatbikat gibi içerikleri üretme ve yayınlama sıklığını işaret eden Tablo 9, İstanbul depremi özelinde kentsel dönüşüm içeriklerinin sıkça üretildiğini göstermektedir (n=325). İkinci sırada ise %16,1 orana karşılık gelen 158 haber sayısı ile afet toplanma alanlarına ilişkin içerikler yer almaktadır. Deprem tatbikatlarının haberleştirilmesi 123 haberle %12,6 oranındayken, deprem riski yönetimine ilişkin bilimsel etkinlik haberleri 119 haberle %12,2 oranındadır. Haberlerde risk yönetimine/iletişimine ilişkin bilgiye/öneriye yer verme oranı %10,6 iken, deprem riski yönetimine ilişkin hukuki uygulamaların, değişikliklerin, öneri ve ihmallerin aktarıldığı içerikler %6,3 oranındadır. Ülkemizde yaşanan ve yaşanması muhtemel risklerin, uluslararası ölçekte örneklerinden faydalanmak, onları aktarmak ya da global uygulamalar üzerinden değerlendirme yapmak gibi imkânlar sunacak risk yönetimi ile ilgili diğer ülkelerin uygulamaları hakkında içerikler ise toplamın yalnızca %2,3'üne (n=23) karşılık gelecek düzeyde kalmıştır.

İzmir depreminde de benzer biçimde kentsel dönüşüm haberlerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Haberlerin %45'ine denk gelen kentsel dönüşüm içerikleri dikkat çekmektedir (n=587). İkinci sırada ise, deprem riski yönetimine ilişkin hukuki uygulamaların, değişikliklerin, öneri ve ihmallerin aktarıldığı içerikler %12,9 oranında yer almaktadır. Bu kategoriyi, %12,1 oran ve 158 haber sayısı ile afet toplanma alanlarıyla ilgili içerikler takip etmektedir. Deprem riski yönetimine yönelik bilimsel etkinlik haberleri 123 haber ve %9,4 oranında temsil bulmaktadır. Haberde risk yönetimi ile kriz yönetiminin farkı konusunda farkındalık konusu %8,1 oranında yer alırken; risk yönetimi/iletişimine ilişkin bilgiye/öneriye yer verme %8,1 düzeyinde birbirlerine oldukça yakın oranlarda yer almışlardır. İzmir depreminde en az yer alan haber türlerinden biri, %3,3 oranında yer verilen deprem tatbikatlarının haberleştirilmesidir. Yaşanan ve yaşanması muhtemel risklerin, uluslararası ölçekte örneklerinden faydalanmak, onları aktarmak ya da global uygulamalar üzerinden değerlendirme yapmak gibi imkânlar sunacak risk yönetimi ile ilgili diğer ülkelerin uygulamaları hakkında içerikler %1,1 oran ile en son sırada yer almaktadır.

Tablo 9

Riskin Önlenmesi ve Azaltılması İçin Sorumluluk Atfedilen Kişi ve Kurumların Haber İçeriğinde Bulunma Sıklığı

Sorumluluk Atfedilen Kişi ve Kurumlar	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	f	%	f	%
Riskin engellenmesi/azaltılması amacıyla sivil toplum kuruluşlarının sorumluluklarıyla ilgili içerikler	33	2,7	111	9,2
Kamu kurum ve kuruluşlarının sorumluluklarıyla ilgili içerikler	355	28,7	470	26,3
Yerel yönetimlerin sorumluluklarıyla ilgili içerikler	225	18,2	381	21,3
Medyanın sorumluluklarıyla ilgili içerikler	51	4,1	7	0,4
Toplumun sorumluluklarıyla ilgili içerikler	327	26,5	414	23,1
Üniversitelerin sorumluluklarıyla ilgili içerikler	80	6,5	72	4,0
İnşaat sektörünün sorumluluklarıyla ilgili içerikler	164	13,3	335	18,7
Toplam	1.235	100,0	1.790	100,0

Tablo 9, depreme yönelik haberlerin, riskin azaltılması ya da engellenmesi konusunda sorumluluk atfedilen kişi ve kurumlara ne sıklıkta yer verdiğini gösterir nitelikte verilerden oluşmaktadır. Tablonun göze çarpan ilk verisi ise depreme yönelik risklerin azaltılması bağlamında sorumluluğun en sık topluma ve kamu kurumlarına atfedilmesidir. Toplam içeriğin %55,2'sini oluşturan 682 haber içeriğinin topluma ve kamu kurumlarına riski önleme noktasında önemli bir misyon yüklediğini göstermektedir. Hemen ardından üretilen içeriğin %18,2'sine karşılık gelen (n=225) haberde ise risk ve önlemler çerçevesinde, yerel yönetimlerin sorumluluğu öne çıkarılmıştır. İnşaat sektörünün sorumluluğu %13,3 ile 164 haberde, üniversitelerin sorumluluğu %6,5 ile 80 haberde yer almıştır. Medyanın sorumlulukları %4,1 oranında ve 51 haberde yer bulurken, sivil toplum kuruluşlarına atfedilen sorumluluklardan ise 33 haberde %2,7 oranında bahsedilmektedir.

İzmir depremine yönelik üretilen içeriklerde inşaat sektörünün sorumluluklarına %18,7 oranıyla yer verilmiştir. İzmir depremindeki can ve mal kayıpları da göz önüne alındığında bu oranın İstanbul depremine oranla yüksek olduğu görülmektedir. %26,3 oranında kamu kurum ve kuruluşlarının sorumlulukları ilk sırada sorumluluk atfedilen aktör olmuştur. Riskin engellenmesi/azaltılması amacıyla sivil toplum kuruluşlarına %9,2'lik oranla sorumluluk atfedilmektedir. Toplumun sorumlulukları ve yerel yönetimlerin sorumlulukları çok benzer oranda yer almaktadır. 414 haber ve %23,1 oran ile toplumun sorumluluklarına yer verilirken 381 haber ve %21,3 oranında yerel yönetimlerin sorumluluklarına yer verilmiştir. İzmir depreminde en az sorumluluk atfedilen kişi/kurumlar ise üniversiteler (%4,0) ve medya (%0,4) olarak görülmektedir.

Aşağıda, deprem haberlerinde deprem nedeniyle ortaya çıkabilecek farklı boyutlardaki etkilere ne sıklıkla yer verildiğini gösterir frekans analizi tablosu yer almaktadır:

Tablo 10

Deprem Haberlerinde Deprem Etkilerinin Ele Alınış Biçim ve Sıklığı

Deprem Olası Etkileri	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	f	%	f	%
Depremlerin toplumsal etkileriyle ilgili içerikler	724	48,7	2.201	55,0
Kültürel mirasa etkileriyle ilgili içerikler	63	4,2	49	1,2
Milli güvenlik konusundaki etkileriyle ilgili içerikler	33	2,2	29	0,7
Ülke ekonomisine etkileriyle ilgili içerikler	144	9,7	603	15,1
Toplum psikolojisine etkileriyle ilgili içerikler	347	23,4	1.085	27,1
İletişim süreçlerine etkileriyle ilgili içerikler	175	11,8	32	0,8
Toplam	1.486	100,0	3.999	100,0

Deprem toplumsal, kültürel, ekonomik, psikolojik ve milli güvenlik çerçevelerinde yaratacağı muhtemel etkilerin medyada yer bulma sıklığını gösteren Tablo 10'da İstanbul depremi odağında kendine en az sıklıkta yer bulabilen içeriğin %2,2 ile milli güvenlik etkisi olduğu görülmektedir. Yalnızca 33 haberde söz edilen milli güvenlik etkilerinin ardından depremin kültürel miras üzerinde yaratacağı etki ise 63 haberde ifade edilmiştir. Öte yandan depremin toplumsal etkilerine yönelik içerikler %48,7 oranıyla en sık dile getirilen içeriklerin başında gelmektedir (n=724). Toplumsal etkiyi sırasıyla psikolojik etkiler (n=347), iletişim süreçlerine etkileri (n=175), ülke ekonomisine etkileri (n=144) izlemektedir. İzmir depreminde de benzer şekilde en az yer verilen içeriğin %0,7 ile depremin milli güvenlik etkisi olduğu görülmektedir. Yalnızca 29 haberde söz edilen depremin milli güvenlik üzerindeki etkilerinin ardından depremin iletişim kanalları üzerinde yaratacağı etkiler 32 haberde ifade edilmiştir. Öte yandan depremin toplumsal etkilerine yönelik içerikler %55 oranıyla en sık dile getirilen içeriklerin başında gelmektedir (n=2201). Ardından sırasıyla psikolojik etkiler (n=1085), ülke ekonomisine etkileri (n=603) ve kültürel miras üzerindeki etkileri (n=49) yer almaktadır.

Tablo 11

Deprem Konusuna İlişkin Açıklama ve Bilgilendirme Yapan Aktörler

Açıklama/Bilgilendirme Yapan Aktör	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	f	%	f	%
Cumhurbaşkanı	69	4,6	199	6,2
Bakan/bakanlık temsilcisi	113	7,6	597	18,5
Milletvekili	31	2,1	91	2,8
Vali	209	14,1	212	6,6
Belediye başkanı/belediye yetkilisi	220	14,8	865	26,9
STK Temsilcisi	35	2,4	214	6,6
AFAD	808	54,4	1.043	32,4
Toplam	1.485	100,0	3.221	100,0

Tablo 11'de, depreme yönelik haber üretiminde açıklama ve bilgilendirmelerine yer verilen kurumlar ve yetkililer yer almıştır. Tabloya göre 26 Eylül 2019'da yaşanan İstanbul depreminde

bilgi ve açıklama bağlamında öne çıkan ilk aktörün AFAD olduğu belirlenmiştir (n=808). En sık başvurulan ikinci yetkili kişi/kurum ise 220 haberler toplamın %14,8'ini oluşturan belediye başkanı/belediye yetkilisi olmuştur. Üçüncü sırada ise 209 haber ve %14,1 oranla valilik yer almaktadır. Bakan ya da bakanlık temsilcilerinin İstanbul depremi haberlerinde yer alma oranı %7,6'dır. Bunu sırasıyla, %4,6 oranla cumhurbaşkanı, %2,4 oranla sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve %2,1 oranla milletvekilleri takip etmektedir. 30 Ekim 2020'de yaşanan İzmir depreminde de bilgi ve açıklama bağlamında öne çıkan kuruluşun AFAD olduğu belirlenmiştir (n=1043). En sık başvurulan ikinci yetkili kişi/kurum ise 865 haberle toplamın %26,9'unu oluşturan belediye başkanı/belediye yetkilileri olmuştur. Üçüncü sırada ise 597 haber ve %18,5 oran ile bakan /bakanlık temsilcileri takip etmektedir. Geri kalanlar içeriklerde ise sırasıyla, 214 haberle sivil toplum kuruluşu temsilcilerine, 212 haberle valiliğe, 199 haberle cumhurbaşkanına ve 91 haberle milletvekillerine yer verilmiştir.

Tablo 12

Depremden Doğan Hasarın Atlatılması Bağlamında Yürütülen Faaliyetlerin Haberlerde Ele Alınma Sıklığı

Destek Faaliyeti Yürüten Kişi / Kurum	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	f	%	f	%
Özel sektörden gelen destek faaliyetlerine ilişkin içerikler	10	4,9	476	19,5
Bireysel destek faaliyetlerine ilişkin içerikler	12	5,9	541	22,1
Kamu kurumlarının destek faaliyetlerine ilişkin içerikler	181	89,2	1.430	58,4
Toplam	203	100,0	2.447	100

Analizde ele alınan son kategori, depremde ortaya çıkan hasarın atlatılmasına yönelik toplumsal iş birliği ve bu bağlamda üretilen haberler olarak belirlenmiştir. Tablo 12'de görülebileceği gibi, İstanbul depremine ilişkin yürütülen yardım faaliyetlerinde kamu kurumları ön plana çıkmaktadır. 181 kez haberlere konu olan bu kategori %89,2 oranında internet haber sitelerinde yer almıştır. Bireysel yardım ve destek faaliyetleri 12 kez, özel sektörden gelen yardım ve destek faaliyetleri de 10 kez haberlere konu olmuştur. İzmir depreminde ise, depremin oluşturduğu toplumsal tahribat düşünüldüğünde nicelik olarak yardım haberlerinin sayısında ciddi bir artış göze çarpmaktadır. 2 bin 447 kez haberlerde yardım teması işlendiği tespit edilmiştir. Bu haberlerin 1.430'una denk gelen %58,4'ünde kamu kurumlarının yardım ve destek faaliyetlerine yer verilmiştir. 541 kez bireysel yardım ve destek faaliyetlerine ilişkin içeriklere yer verilirken, 476 kez de özel sektörden gelen destek faaliyetlerine ilişkin haberler yer almıştır.

Tablo 13

Haber Formatının Tarihlerle Göre Dağılımı

Haberin Formatı	İstanbul Depremi Tarih Aralığı		İzmir Depremi	
	26.08.2019 – 25.09.2019	26.09.2019 – 26.10.2019	30.09.2020 – 29.10.2020	30.10.2020 – 30.11.2020
Klasik Haber	529	1580	553	5537
Foto Haber	5	78	0	267
Video Haber	9	158	7	234
Multimedya Destekli Haber	222	297	9	739
Toplam	765	2114	569	6777

Tablo 13 deprem haberlerinin formatlarının tarihlere göre dağılımı göstermektedir. İstanbul depreminden önceki süreçte incelenen 765 haberin 529'u klasik haber, 5'i foto haber, 9'u video haber, 222'si ise multimedya destekli haber formatındadır. Deprem sonrası ele alınan 2114 haberin ise 1580'i klasik haber, 78'i foto haber, 158'i video haber, 297'si ise karma haber formatındadır. İzmir depremi öncesi analiz edilen 569 haberin 553'ünün klasik haber, 7'sinin video haber, 9'unun ise multimedya destekli haber formatında olduğu tespit edilmiştir. İzmir depremi sonrasında ise toplamda 6777 haberin 5537'si klasik haber, 267'si foto haber, 234'ü video haber, 739'u multimedya destekli haberden oluşmuştur.

Veriler bütün kategorilerde hem İzmir hem de İstanbul depremleri sonrasında artış olduğunu göstermektedir. İstanbul depreminde medyanın en az kullandığı haber formatları foto haber (n=5) ve video haber (n=9) olmuştur. Klasik haber formatı her iki depremde de en sık kullanılan format olmuştur. İstanbul depreminde haberlerin 2109'u; İzmir depreminde ise 6090'ı klasik formattadır. Elde edilen veriler medyanın multimedya destekli haber formatını da çok sık tercih ettiğini göstermektedir.

Tablo 14

Haber Temasının Tarihlerle Göre Dağılımı

Haberin Teması	İstanbul Depremi Tarih Aralığı		İzmir Depremi	
	26.08.2019 – 25.09.2019	26.09.2019 – 26.10.2019	30.09.2020 – 29.10.2020	30.10.2020 – 30.11.2020
Açıklama	231	1331	57	3753
İddia	25	368	1	727
Eleştiri	21	313	12	587
Korku/Panik	200	479	24	609
Analiz	45	251	0	425
Bilgilendirme	611	1894	567	4649

Uyarı	167	443	54	706
Örneklendirme/Kıyaslama	30	196	0	185
Dramatize Etme/Hikâyeleştirme	10	184	14	1556
Toplam	1340	5459	729	13197

Yukarıda yer alan tablo medyanın haberlerde hangi temalara değindiğinin tarihlere göre dağılımını vermektedir. Analizden elde edilen bulgulara göre İstanbul depreminden önceki süreçte incelenen haberlerin 231'i açıklama, 25'i iddia, 21'i eleştiri, 200'ü korku-panik, 45'i analiz, 611'i bilgilendirme, 167'si uyarı, 30'u örneklendirme-kıyaslama, 10'u dramatize etme-hikâyeleştirme temalarını içermektedir. Deprem sonrasında ise 1331'i açıklama, 368'i iddia, 313'i eleştiri, 479'u korku-panik, 251'i analiz, 1894'ü bilgilendirme, 443'ü uyarı, 196'sı örneklendirme-kıyaslama, 184'ü dramatize etme- hikâyeleştirme temalarını içermektedir.

İzmir depremi öncesinde analiz edilen haberlerin 57'si açıklama, 1'i iddia, 12'si eleştiri, 24'ü korku-panik, 567'si bilgilendirme, 54'ü uyarı, 14'ü dramatize etme- hikâyeleştirme temalarını içermektedir. Haberlerde analiz ve örneklendirme- kıyaslama temalarının yer aldığı haber tespit edilmemiştir. Deprem sonrasında yayınlanan haberlerin ise 3753'ü açıklama, 727'si iddia, 587'si eleştiri, 609'u korku-panik, 425'i analiz, 4649'u bilgilendirme, 706'sı uyarı, 185'i örneklendirme-kıyaslama, 1556'sı dramatize etme-hikâyeleştirme temalarını içermektedir.

Tablo 15

Uzman Görüşüne Yerme ve Veri Aktarma Sıklığının Tarihlere Göre Dağılımı

Uzman Görüşü ve Veri Aktarımı	İstanbul Depremi Tarih Aralığı		İzmir Depremi	
	26.08.2019 – 25.09.2019	26.09.2019 – 26.10.2019	30.09.2020 – 29.10.2020	30.10.2020 – 30.11.2020
Deprebilimci	175	162	30	169
Jeolog	35	140	20	147
Risk/Afet Yönetimi uzmanı	0	7	3	6
Arama kurtarma uzmanı	1	31	2	214
Depremle ilgili bilimsel /istatistik verilere yer verme	330	513	360	941
İnşaat mühendisi	5	65	2	139
Sigortacılık sektörü temsilcileri/sigorta şirketleri/sigorta yetkilileri	42	26	9	53
Şehir planlama uzmanları	1	9	0	16
Diğer	13	113	6	231
Toplam	602	1066	432	1916

İstanbul ve İzmir depremleri öncesi ve sonrası incelenen haberlerde alanında uzman kişilerden görüş alma ve depremlle ilgili bilimsel-istatistiki verilere yer verme sayısı yukarıda yer alan Tablo 15'te belirtilmiştir. İstanbul depremi öncesi 175 haberde yer verilen deprembilimci

sayısı deprem sonrası 162, deprem öncesi 35 haberde yer verilen jeolog sayısı deprem sonrası 140, deprem öncesi hiçbir haberde yer verilmemiş olan risk/afet yönetimi uzmanı deprem sonrası 7, deprem öncesi 1 haberde yer verilen arama kurtarma uzmanı deprem sonrası 31, deprem öncesi 330 haberde yer verilen depremle ilgili bilimsel ve istatistik veriler deprem sonrası 513, deprem öncesi 42 haberde yer verilen sigortacılık sektörü temsilcisi deprem sonrası 26, deprem öncesi 1 haberde yer verilen şehir planlama uzmanı deprem sonrası 9, deprem öncesi 5 haberde yer verilen inşaat mühendisi görüşü deprem sonrası 65 olmuştur.

İzmir depreminde öncesi ve sonrası yapılan haberler karşılaştırıldığında ise deprembilimcilerin görüşlerine başvuru yapılan haberler 30'dan 169'a, jeologların görüşlerine başvuru yapılan haberler 20'den 147'ye, risk/afet yönetimi uzmanlarının görüşlerine başvuru yapılan haberler 3'ten 6'ya, arama kurtarma uzmanlarının görüşlerine başvuru yapılan haberler 2'den 214'e, sigortacılık temsilcilerinin görüşlerine başvuru yapılan haberler 9'dan 53'e, şehir planlama uzmanlarının görüşlerine başvuru yapılan haberler 0'dan 16'ya, deprem ile ilgili bilimsel istatistik ve veriye yer verilen haber sayısı 360'dan 941'e yükselmiştir.

Tablo 16

Risk Yönetimi ile İlgili İçeriklerin Tarihlere Göre Dağılımı

	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	Tarih Aralığı			
Risk Yönetimi ile İlgili İçerikler	26.08.2019 – 25.09.2019	26.09.2019 – 26.10.2019	30.09.2020 – 29.10.2020	30.10.2020 – 30.11.2020
Risk yönetimi ile ilgili toplantı/konferans/ bilimsel etkinlik haberlerine yer verme	7	112	42	81
Deprem riski yönetimine ilişkin hukuki düzenleme haberi/önerisine yer verme	11	51	9	159
Risk yönetimi/iletişimine ilişkin bilgiye/ öneriye yer verme	4	100	7	98
Risk yönetimi ile ilgili diğer ülkelerin uygulamaları hakkında içerikler	0	23	2	12
Haberde risk yönetimi ile kriz yönetiminin farkı konusunda farkındalık	23	42	58	48
Deprem tatbikatlarının haberleştirilmesi	19	104	15	28
Afet toplanma alanları ile ilgili içerikler	7	151	1	157
Kentsel dönüşüme ilişkin içerikler	28	297	26	561
Toplam	99	880	160	1144

Tablo 16 risk yönetimi ile ilgili içeriklerin tarihlere göre dağılımını göstermektedir. Risk yönetimi ile ilgili toplantı/konferans/bilimsel etkinlik haberlerine yer verilen haber sayısı İstanbul depreminden önce 7 iken deprem sonrası 112'ye yükselmiştir. İzmir depreminden önce 42 iken deprem sonrası 81'e yükselmiştir. Deprem riski yönetimine ilişkin hukuki düzenleme haberi/önerisine yer verme, İstanbul depreminden önce 11, sonra 51'dir. İzmir depreminden

önce ise 9, sonra 159'dur. Deprem haberlerinde risk yönetimi/iletişimine ilişkin bilgiye/öneriye yer veren haber sayısı İstanbul depreminden önce 4 iken depremden sonra 100'e yükselmiştir. Aynı kategoride İzmir depremi öncesi 7 haber varken deprem sonrasında ise 98 haber tespit edilmiştir. Risk yönetimi ile kriz yönetiminin farkı konusunda farkındalık içeren haber sayıları İstanbul depreminden önce 23 iken sonra 42'ye yükselmiştir. İzmir depreminde ise önce 58 olan haber sayısının 48'e düştüğü görülmektedir.

Risk yönetimi ile ilgili diğer ülkelerin uygulamaları hakkında içerikler İstanbul depreminden önce 0, sonra ise 23'tür. İzmir depreminde ise önce 2, sonra 12'dir. Deprem tatbikatlarının İstanbul depremi öncesinde 19, İstanbul depremi sonrasında bu konuda 104 haber bulunmuştur. İzmir depreminden önce 15 olan haber sayısı, deprem sonrası haberlerde 28'e yükselmiştir. Afet toplanma alanları ile ilgili içeriklerin bulunduğu haber sayıları İstanbul depreminde 7'den 151'e yükselmiştir. İzmir depreminde ise 1'den 157'ye yükseldiği görülmektedir. Kentsel dönüşüm ile ilgili yapılan haberlerin İstanbul depremi öncesi 28 iken sonrasında 297; İzmir depremi öncesi 26 iken sonrasında 561 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 17

Riskin Engellenmesine İlişkin Sorumluluk Atfedilen Aktörlerle İlgili İçeriklerin Tarihler Göre Dağılımı

	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	Tarih Aralığı			
Riskin Engellenmesine İlişkin Sorumluluk Atfedilen Aktörler	26.08.2019 – 25.09.2019	26.09.2019 – 26.10.2019	30.09.2020 – 29.10.2020	30.10.2020 – 30.11.2020
Riskin engellenmesi/azaltılması amacıyla STK'ların sorumluluklarıyla ilgili	1	32	0	111
Riskin engellenmesi/azaltılması amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarının sorumluluklarıyla ilgili	1	354	7	463
Riskin engellenmesi/azaltılması amacıyla yerel yönetimlerin sorumluluklarıyla ilgili	3	222	5	376
Riskin engellenmesi/azaltılması amacıyla medyanın sorumluluklarıyla ilgili	0	51	0	7
Riskin engellenmesi/azaltılması amacıyla toplumun sorumluluklarıyla ilgili	27	300	7	407
Riskin engellenmesi/azaltılması amacıyla üniversitelerin sorumluluklarıyla ilgili	2	78	2	70
Riskin engellenmesi/azaltılması amacıyla inşaat sektörünün sorumluluklarıyla ilgili	14	150	8	327
Toplam	48	1187	29	1761

Tablo 17 riskin engellenmesine ilişkin sorumluluk atfedilen aktörlere ilişkin haberlerin depremler öncesi ve sonrası tarihlere göre dağılımını vermektedir. Sivil toplu kuruluşlarının sorumluluklarıyla ilgili içeriklerin yer aldığı haberler, İstanbul depremi öncesinde 1, sonrasında 32'dir. İzmir depreminden önceki süreçte 0, sonra 111'dir. Kamu kurum ve kuruluşlarının sorumluluklarıyla ilgili haberler İstanbul depremi öncesinde 1, sonrasında 354; İzmir depremi

öncesinde 7, sonrasında 463'tür. İncelenen haberlerde yerel yönetimlerin sorumluluklarıyla ilgili İstanbul depremi öncesinde 3 haber varken, sonrasında 222; İzmir depremi öncesi 5 haber varken, sonrasında 376 haber bulgulanmıştır. Medyanın sorumluluklarıyla ilgili içeriklerin ele alındığı haberler tüm kategoriler içerisinde en düşük kategori olarak dikkat çekmektedir. İstanbul ve İzmir depremleri öncesi bu konuda gazeteler hiç habere yer vermezken, İstanbul depremi sonrası 51, İzmir depremi sonrası ise 7 haber bulunduğu görülmektedir.

Riskin engellenmesine ilişkin topluma atfedilen sorumluluklarla ilgili içeriklerin gazetelerde her iki depremden sonra fark edilir bir artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bu konuda İstanbul depreminde önce 27, sonra 300; İzmir depreminden önce 7, sonra 407 haber bulunmaktadır. Üniversitelerin sorumluluklarıyla ilgili içerikler İstanbul depreminden önce 2, sonra 78; İzmir depreminden önce 2, sonra 70 olarak karşımıza çıkmaktadır. İnşaat sektörünün sorumluluklarıyla ilgili içeriklerin yer aldığı haberler incelendiğinde, İstanbul depremi öncesi 14, sonrası 150; İzmir depremi öncesi 8, sonrasında ise 327 haber bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gazetelerin konuya ilgisinin tüm kategorilerde deprem sonrası tarih aralığında artış gösterdiği gözlenmektedir.

Tablo 18

Depremlerin Etkilerine İlişkin İçeriklerin Tarihlerle Göre Dağılımı

	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	Tarih Aralığı		Tarih Aralığı	
Depremin Etkilerine İlişkin İçerikler	26.08.2019 – 25.09.2019	26.09.2019 – 26.10.2019	30.09.2020 – 29.10.2020	30.10.2020 – 30.11.2020
Depremlerin toplumsal etkileri	37	687	4	2197
Depremlerin kültürel mirasa etkileri	14	49	10	39
Depremlerin milli güvenlik konusunda etkileri	1	32	0	29
Depremlerin ülke ekonomisine etkileri	17	127	3	600
Depremlerin toplum psikolojisine etkileri	17	330	0	1085
Depremin iletişim süreçlerine etkileri	3	172	0	32
Toplam	89	1397	17	3982

Tablo 18 depremlerin etkilerine ilişkin içeriklerin tarihlere göre dağılımını göstermektedir. Depremlerin toplumsal etkileri ile ilgili içeriklerde depremler öncesi ve sonrası fark oldukça yüksektir. Bu kategorideki haberler İstanbul depreminde önce 37, sonra 687; İzmir depreminde ise önce 4 sonra 2197 kez konu edilmiştir. Depremlerin kültürel mirasa etkileri ile ilgili içeriklere haberlerde İstanbul depremi öncesinde 14, sonrasında 49; İzmir depremi öncesinde 10, sonrasında ise 39 kez yer verilmiştir. Her iki deprem için de düşük sıklıkta ele alınan bir kategori olan depremlerin milli güvenlik konusunda etkileri ile ilgili İstanbul depremi öncesinde 1, sonrasında 32 haber bulunmaktadır. İzmir depremi öncesinde haberlerde bu konuyla ilgili içerik tespit edilmemiştir, deprem sonrasında ise 29 haber tespit edilmiştir. Depremlerin ülke ekonomisine etkileri ile ilgili içerikler, deprem sonrasında oldukça belirgin bir artış gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu konuyla ilgili haberler İstanbul depreminden önce 17, sonra 127; İzmir depreminde ise önce 3, sonra 600 kez ele alınmıştır. Depremlerin toplum psikolojisine etkileri ile ilgili içeriklerin de deprem sonrasında fark edilir bir artışla ele alındığı bulgulanmıştır. Toplum psikolojisiyle alakalı haberler İstanbul depreminden önce 17, sonra 330; İzmir depreminden önce

0, sonra 1085'tir. Depremi iletişim süreçlerine etkileri ile ilgili içeriklere İstanbul depreminden önceki haberlerde 3, sonrasındaki haberlerde ise 172 kez değinilmiştir. Bu konuda İzmir depreminden önce hiçbir habere rastlanılmazken sonrasında ise 32 haber tespit edilmiştir.

Tablo 19

Açıklama Yapan Aktörlerle İlgili İçeriklerin Tarihlere Göre Dağılımı

	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	Tarih Aralığı			
Deprem Konusuna İlişkin Açıklama ve Bilgilendirme Yapan Aktörler	26.08.2019 – 25.09.2019	26.09.2019 – 26.10.2019	30.09.2020 – 29.10.2020	30.10.2020 – 30.11.2020
Cumhurbaşkanı	2	67	2	197
Bakan/bakanlık temsilcisi	14	99	23	574
Milletvekili	4	27	3	88
Vali	87	122	18	194
Belediye başkanı/belediye yetkilisi	67	153	17	848
STK temsilcisi	2	33	9	205
Afad	276	532	310	733
Toplam	452	1033	382	2839

Tablo 19'da depremle ilgili açıklama yapan aktörlerle ilgili içeriklerin tarihlere göre dağılımı görülmektedir. İstanbul depreminde açıklama yapan aktörlerle ilgili veriler şöyledir: Cumhurbaşkanı, deprem öncesi 2, sonrası 67; bakan/bakanlık temsilcisi deprem öncesi 14, sonrası 99; milletvekili deprem öncesi 4, sonrası 27; vali ve valilik temsilcisi deprem öncesi 87, sonrası 122; belediye başkanı/belediye yetkilisi deprem öncesi 67, sonrası 153; sivil toplum kuruluşu temsilcisi deprem öncesi 2, sonrası 33; Afad deprem öncesi 276, sonrası 532.

İzmir depreminde ise açıklama yapan aktörler şöyle sıralanmaktadır: Cumhurbaşkanı deprem öncesi 2, sonrası 197; bakan/bakanlık temsilcisi deprem öncesi 23, sonrası 574; Milletvekili deprem öncesi 3, sonrası 88; vali ve valilik temsilcisi deprem öncesi 18, sonrası 194; belediye başkanı/belediye yetkilisi deprem öncesi 17, sonrası 848; sivil toplum kuruluşu temsilcisi deprem öncesi 9, sonrası 205; Afad deprem öncesi 310, sonrası 733.

Tablo 20

Depreme Yönelik Toplumsal İşbirliğine İlişkin İçeriklerin Tarihlere Göre Dağılımı

	İstanbul Depremi		İzmir Depremi	
	Tarih Aralığı			
Deprem Hasarlarının Atlatılmasına Yönelik Toplumsal İşbirliğine İlişkin İçerikler	26.08.2019 – 25.09.2019	26.09.2019 – 26.10.2019	30.09.2020 – 29.10.2020	30.10.2020 – 30.11.2020
Özel sektör kuruluşlarının yardım faaliyetleri	0	10	5	471

Kamu kurumlarının destek faaliyetlerine ilişkin içerikler	1	180	43	1387
Bireysel yardım ve destek faaliyetlerine ilişkin içerikler	0	12	7	534
Toplam	1	202	55	2392

Deprem hasarlarının atlatılmasına yönelik toplumsal iş birliğine ilişkin içeriklerin tarihlere göre dağılımı Tablo 20’de ele alınmıştır. Özel sektör kuruluşlarının yardım faaliyetleriyle ilgili haberler, İstanbul depreminden önce hiçbir haberde yer almamıştır. Deprem sonrasında ise bu konuda 10 haber bulunmaktadır. Bu kategorideki veriler ilgili konuya İzmir depremi öncesi 5 haberde, sonrasında ise 471 haberde değinildiğini göstermektedir. Kamu kurumlarının destek faaliyetlerine ilişkin içerikler İstanbul depremi öncesinde 1, sonrasında 180 iken; İzmir depremi öncesinde 43, sonrasında ise 1387 olmuştur. Bireysel yardım ve destek faaliyetlerine ilişkin içerikler İstanbul depremi öncesinde haberlerde hiç yer almazken sonrasında 12 kez; İzmir depremi öncesinde 7 kez yer alırken sonrasında ise 534 kez yer almıştır. Özellikle İzmir depremi sonrasında yardım ve destek taleplerinin deprem öncesi döneme göre oldukça yüksek bir artış gösterdiği görülmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada İstanbul ve İzmir depremleri öncesi ve sonrasında deprem haberlerinin internet haber sitelerinde yer alma ve sunulma biçimleri incelenmiştir. Bu amaçla da bugün toplumun öncelikli haber ve bilgi edinme kaynaklarından biri olan internet haber medyasının depreme ilişkin haberleri nasıl ele aldığı, olası krizleri önlemek ve zararlarını azaltmak amacıyla risk iletişimi açısından nasıl bir yayın politikası, içerik ve yer verme sıklığı izlediği önemsenmiştir.

Elde edilecek bulguların, risk iletişimi açısından yol gösterici olacağı düşünülerek, toplumsal bir iletişim kurumu olma niteliği taşıyan medyanın ve içinde de internet medyasının ayrıcalıklı bir etki gücü olabileceği öngörülmüştür.

Bulguların ortaya koyduğu tabloya geçmeden önce şu temel bilgileri burada bir kez daha dile getirmekte yarar bulunmaktadır.

Gazeteciliğin günlük rutin işleyişinin yanı sıra - çalışmanın önceki bölümlerinde de ifade edildiği gibi - önleyici gazetecilik olarak adlandırılan, mesleğin anlamlı, işlevsel ve toplumsal sorumlulukla yükümlü bir çalışma alanı daha bulunmaktadır. Bu alanın günün mesleki pratikleri içinde göz ardı edilmesi, bu çalışma alanının olmadığı anlamına gelmemektedir. Bu gazeteciliğin yapılıp yapılmaması gazetecilerin ve meslek kuruluşlarının bir tercihi olabilir ancak şurası açıktır ki bu tercihin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Toplumsal anlamda ortaya çıkan problemlerle ilgili çözümleri ve bu çözümlerin toplumun işine yaramasına yönelik her tür önlemin alınmasını sağlamayı hedefleyen, bu yönde tüm tarafları işe koşmaya davet eden ve bunun takibini yapan bir gazetecilik yöntemi olarak önleyici gazetecilik, sorunlar krize dönüşmeden önce devreye giren bir gazetecilik çalışmasıdır. Elbette toplumsal sorunların ortaya çıkmadan önce kamuoyunun ve devletin ilgili kurumlarının dikkatine sunulması ve gerekenler yapıncaya kadar bunun takibinin yapılması, mesleğin en önemli toplumsal işlevi, sorumluluk ve görevidir.

Bu çalışmada incelendiği üzere, deprem önemli bir felakettir ve doğal olarak oldukça büyük toplumsal riskler taşımaktadır. Dolayısıyla, böylesi bir risk konusu tüm kitle iletişim araçlarının

olduğu gibi internet medyasının da öncelikli ilgi alanı içinde olmak durumundadır.

Önceki bölümlerde ifade edildiği üzere, nihai amacı krizlerin oluşmasını engellemek olan, risk yaratan durumların tanımlanarak, bu durumlara yönelik ideal davranışların geliştirilmesini sağlayan risk iletişimi (Sellnow et al., 2008: 4); sürekli olarak gündemde tutulması ve toplumsal farkındalık ile hazırlıklı olma halinin tesis edilmesine yönelik her tür iletişim çalışması, medya açısından bir tercih olarak değil, bir toplumsal görev olarak görülmediği sürece, orada anlamlı bir kurumsal işlevden söz etmek de güçleşmektedir.

Medya bir bütün olarak, toplumsal sorumluluk, görev ve işlevlerle yükümlü bir iletişim kurumudur. Oldukça önemli bir felaket alanına ilişkin, en azından etkin bir risk iletişimi, felaketlerin büyük toplumsal krizlere dönüşmeden önce önleyici bir strateji takip etmeyen bir kurumun da doğal olarak inandırıcılığı, güvenilirliği ve bunlara bağlı olarak itibarından söz etmek mümkün değildir.

Bu bağlamda, araştırmadan elde edilen bulgular, depremin meydana gelmeden önce risk iletişimi boyutuyla internet haber sitelerinde kayda değer bir ilgi, doğru bilgilendirme, yönlendirme ve takipçilikle yer almadığını ortaya koymaktadır.

Risk iletişiminin deprem meydana gelmeden, başka deyişle bir büyük toplumsal felakete dönüşmeden önce, ilgili tarafların yapılması gerekenler hakkında bilgilendirilmesine yönelik bir dizi iletişim çalışması olduğu kabul edilirse, internet haber medyasının depreme yönelik risk iletişimi açısından anlamlı ve yeterli düzeyde bir haberleştirme / bilgilendirme ve takipçilik içinde olmadığını söylemek mümkündür.

Araştırmada ayrıca depremlerin etkileri ile medyanın depremi haberleştirme sıklığı arasında doğrusal bir ilişki olduğu da tespit edilmiştir. İzmir depreminin İstanbul depremine göre daha fazla can kayıplarına ve yapı hasarlarına yol açması nedeniyle, deprem sonrası üretilen haber sayısının İzmir depreminde İstanbul depremine kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Bu anlamda haber değerinin bir ölüm ve yıkım oranına endekslediğini belirtmek yanlış olmayacaktır.

Oysa internetin sunduğu teknik özellikler, toplumun bilgilendirilmesi ve harekete geçirici nitelikte detaylı yayınların yapılması açısından önemli imkânlar sağlamaktadır.

Araştırma bulguları, deprem haberlerinde multimedya destekli içeriklerin yüksek oranda kullanıldığını göstermiştir. İnternet mecrasının multimedya destekli haber içeriklerinin üretilmesi açısından sunduğu olanakların, depreme yönelik etkili risk iletişimi faaliyetleri için önemli olduğu göz ardı edilemez ancak bunun anlamlı ve doyurucu içerikle desteklenmesi gerekmektedir ki burada da tartışmaya değer bir eksiklik olduğu gözlenmektedir.

İnternet haber sitelerinde, deprem haberlerinin hangi temalarla çerçevelenerek sunulduğuna ilişkin bulgularda, bilgilendirme temasının ön plana çıktığı görülmekle birlikte, İzmir depreminden sonraki dönemde depreme ilişkin haberlerde dramatisasyonun ağırlıklı olarak öne çıktığı saptanmıştır.

İzmir depreminin yıkıcı etkileri göz önünde bulundurulduğunda, deprem sonrası yayımlanan haberlerde dramatisasyon temasının tercih edilmesi bir düzeye kadar kabul edilebilir olsa da bir felaketin drama dili ile anlatılmaya çalışılması ve bu konudaki yarış, tüm medyayı olduğu gibi internet haber sitelerini de mesleki etik ve işleyiş boyutlarında tartışılır hale getirmektedir.

İstanbul depremi sonrası iletişim ve haberleşme sorunlarına yoğun biçimde yer verildiği de elde edilen bir başka bulgudur. Bu sorun olası krizlerde haberleşmenin ve bu çerçevede ortaya çıkabilecek sorunların yönetimini gözler önüne sermektedir ancak yalnızca bu konu bile önleyici

gazetecilik açısından başlı başına bir çalışma ve konu takibini gerektirmektedir. Ne var ki burada da bu beklentinin gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir.

İnternet teknolojisinin anındalık özelliğine sahip olması ve geniş hedef kitlelere ulaşabilmesi, internet temelli habercilik uygulamaları açısından, geleneksel medyanın sahip olduğu yer ve zaman kısıtlarını ortadan kaldırmıştır. İnternetin artan kullanım oranları ve internet haber medyasının sahip olduğu bu özellikler, internet gazeteciliği için kitlesel iletişimde ayrıcalıklı bir ortamın oluşmasını sağlamıştır.

İnternet haberciliğinin kitle iletişimde temel bir bilgi kaynağı olarak konumlanması, risk iletişimi açısından da kullanılması gereken bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Ne var ki araştırmadan elde edilen bulgular, internet haberciliğinin sahip olduğu tüm bu üstünlüklere, imkân ve kabiliyetlere rağmen, deprem gibi ülkenin sahip olduğu en önemli felaket riskine yönelik iletişimde son derece başarısız bir karneye, işlevsizliğe ve mesleğin gerekliliklerinden uzaklaşmaya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

İnternet medyasında deprem, bir risk kategorisi olarak risk iletişimi bağlamında ele alınmaktansa, deprem meydana geldikten sonra ortaya çıkan bağlantılı krizler ile içeriklendirilip haberleştirilmekte, bir sonraki felaket için hayata geçirilmesi açısından büyük fırsat oluşturan önleyici gazeteciliğin yanından bile geçilmemektedir.

Sonuç olarak, internet haber siteleri hem teknik imkân ve kabiliyetleri hem de önleyici gazetecilik uygulamaları açısından büyük bir potansiyele sahiptir ve deprem riskinin yönetimi ile ilişkili olabilecek haber içeriklerinin depremler gerçekleşmeden önce internet haber sitelerinde bu bağlamda yer almasına yönelik gereken tercihlerin yapılması bir toplumsal görev olarak kabul edilmelidir.

İnternet haber sitelerinin risk iletişimine yönelik haberleştirme pratiklerinin yalnızca deprem değil, her tür risk kategorisi için gözden geçirilmesi ve buna göre daha etkili bir gazetecilik uygulamasına geçiş yapmaları, toplumsal bir iletişim kurumu olarak en önemli sorumluluğunu oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular esasen, internet gazetelerinin deprem riskine ilişkin haberleştirme pratiklerine yönelik öncelikle kendi farkındalıklarının geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Bu farkındalığın ardından, önleyici gazeteciliğin, etkin bir risk iletişimi olduğu bilinciyle, bu konuda gereken gazetecilik çalışmalarını yapmaları ve özellikle fikri takibi gazetecilik mesleğinin en önemli uygulaması olarak görmeleri gerektiğini hatırlatmak yanlıştır olmayacaktır.

Kaynaklar

Akıncı Vural, Z.B. (2006). Bilgi İletişim Teknolojileri ve Yansımaları. İçinde Z.B. Akıncı Vural (Editör.), *Bilgi İletişim Teknolojilerinin Örgütsel Yansımaları*. (ss. 89-110). Nobel Yayın Dağıtım.

Baechler, N. C. (2018, 04-06 Mayıs). Afet risk ve zarar azaltmada iletişim stratejisinin rolü. [Konferans sunumu özeti]. 2nd International Symposium on Natural Hazards and Disaster Management, Sakarya-Turkey 2018.

Burd, G. (1981). Press Responsibility for Health News: Beyond Precision and Toward Prevention.

CERC. Centers for Disease Control and Prevention. Crisis Emergency Risk Communication:

Introduction 2018. Available from: https://emergency.cdc.gov/cerc/ppt/CERC_Introduction.pdf.

Demir, K. (2019). İstanbul Depremi İle Birlikte Risk İletişimini Yeniden Hatırlamak. *Elektronik Cumhuriyet İletişim Dergisi*, 1(3), 1-16.

Dhami, M.K. (2018). Towards an evidence-based approach to communicating uncertainty in intelligence analysis. *Intell. Natl. Secur.* 2018(33), 257–272.

Dolgunyürek, D.Ö. (2018). İnternet gazeteciliğinde ortaya çıkan ihlallerin önlenmesi için çözüm önerileri ve internet gazetecilerinin hakları. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/497135>.

Genç, F. (2013). Kriz İletişimi: Marmara Depremi Örneği. *Selçuk İletişim*, 5 (3) , 161-175.

Hodgman, E. (2007, July 5). Preventive Journalism: Its Roots and Its Targets. Poynter. <https://www.poynter.org/archive/2007/preventive-journalism-its-roots-and-its-targets/>

İrvan, S. (2020, Mart 15). Önleyici gazeteciliğe ihtiyaç var. T24. <https://t24.com.tr/yazarlar/suleyman-irvan/onleyici-gazetecilige-ihtiyac-var,25845>.

Karaağaç, T. (2013). Kriz yönetimi ve iletişim. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (49).

Karaduman, M. (2005). Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya. İçinde S. Alankuş (Derleyen), *İnternet ve Gazetecilik*. (ss.141-153). 2.Baskı, İps İletişim Vakfı Yayınları.

Karahisar, T. (2016). Olası Bir Depremde Koordinasyonun Sağlanması Ve Sosyal Medyanın Rolü. *Beykoz Akademi Dergisi*, 4(2), 43-64. Doi: 10.14514/BYK.m.21478082.2016.4/2.43-64.

Koç Akgül, S. (2017). Olağanüstü Durumlar, İletişim ve Habercilik Yaklaşımları. *TRT Akademi*, 2 (3) , 6-47.

Koç, S. (2006). 1923-2000 Yılları Arasında Türkiye’de Yaşanan Doğal Afetlere İlişkin Türk Basınında Haber Yapılanması ve Afet Söylemleri. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*,(8),84-115.

Kolukırık, S. & Tuna, M. (2009). Türk Medyasında Deprem Algısı: Marmara Depremi Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (28) , 286-298.

KONDA. (2019). *Medya Raporu Televizyonla Değişen Algılar, Sosyal Medyanın Yükselişi ve 10 Yıllık Medya Serüvenimiz 2008–2018*.

Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis An Introduction to Its Methodology*. Sage Publications.

Mavi, E. E. (2020). Afet Kriz Yönetiminde Medya: 30 Ekim 2020 İzmir Depremi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10 (2) , 31-53.

O’Neill, M. J. (1999). Media power and the dangers of mass information. *Nieman Reports*, 53(4/1), 167.

Oran, F. Ç. & Balkan Akan, B. (2021). Pandemi Döneminde Afet Yönetimi Açısından Risk İletişimine İlişkin Bir Değerlendirme: Sosyal Medya Paylaşımları İçerik Analizi. *Selçuk İletişim*, 14 (3) , 1371-1397. doi: 10.18094/josc.882578.

Paek, H., Hiyard, K., Freimuth, V., Barge, M. (2010). Theory-based approaches to understanding public emergency preparedness: implications for effective health and risk communication, *Journal of Health Communication*, 15(4), 428-444. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10810731003753083>.

Renn, O. (1998). The role of risk communication and public dialogue for improving risk management. *Risk Decision Policy* 1998(3), 5–30.

Sellnow, T. L., Ulmer, R. R., Seeger, M. W., & Littlefield, R. (2008). *Effective risk communication: A message-centered approach*. Springer Science & Business Media.

Similarweb. (2021, September 23). Top Websites Ranking for News and Media in Turkey. <https://www.similarweb.com/top-websites/turkey/category/news-and-media/>

Tanner, A., Friedman, D. B., Koskan, A., & Barr, D. (2009). Disaster communication on the Internet: A focus on mobilizing information. *Journal of health communication*, 14(8), 741-755.

TUIK. (2021). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2021*.

Turancı, E. (2010). Risk İletişiminde Kitle İletişim Araçlarının Kullanımı ve “Risk” İçerikli Mesajların Oluşturulması Sürecine Yönelik Bir Değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (14) , 87-104.

Turancı, E. (2018). Risk iletişimi açısından bilginin önemi ve bilgi okuryazarlığı, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. 0(47), 191-208.

Uçak, N. Ö. (2010). Bilgi: çok yüzlü bir kavram. *Türk Kütüphaneciliği*, 2010(24): 705-722.

WHO. (2020). *Emergencies: Risk communication*. Retrieved 13 April from <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/emergencies-risk-communication>

World Health Organization. (2020. May 22). WHO (2020) Covid-19 strategic preparedness and response plan operational planning guidelines to support country preparedness and response. <https://www.who.int/publications/i/item/Draft-Operational-Planning-Guidance-For-Un-Country-Teams>.

Yakut, İ. (2002). Toplumun Deprem Tehlikesine Karşı Hazırlıklı Olmasında Risk Yönetimi ve Risk İletişimin Rolü. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi* , (1) , 109-126.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, S. (2019). Afet içerikli haberlerin afetlere karşı toplumsal kapasite geliştirmeye etkisi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(2), 257-271.

Extended Abstract

The internet, which emerged as a result of the developments in information and communication technologies, has led to radical changes in communication practices. With its structure that enables communication to be maintained independently of time and space constraints, the internet has begun to be positioned as a basic source of information and is positioned as a dominant tool through which mass communication is maintained. The fact that internet technology provides instant and rapid access to broad audience also means that the

deficiencies in communication practices realized with traditional media are eliminated. It is known that mass communication with traditional media has some limitations in terms of time and interaction. However, it is noteworthy that internet technology enables communication processes to be realized with the focus of intentness, speed and interaction features.

These opportunities offered by internet technology also have an impact on news making practices as an important mass communication tool. An event that takes place at any point in the world, at any time, can be presented to large target audiences instantly and quickly through internet news sites whose focus is only to inform and are included in the scope of new media. At the same time, the restriction that traditional media has a limited space and time to publish news does not apply to internet news sites. These and similar features have led internet journalism to gain a strong position in mass communication.

Because of its features, internet journalism also arouses interest in terms of news making practices for risk communication. Risk communication, which ensures the development of ideal behaviours towards these situations by identifying the risk-creating situations, the ultimate purpose of which is to prevent the occurrence of crises (Sellnow et al., 2008, p. 4); these are communication activities that address the risks that need to be kept constantly on the agenda and to establish social awareness and preparedness.

Many communication techniques are used in risk communication, from media and social media communication to mass communication, communication processes with stakeholders and communities (WHO, 2020). It is noteworthy that the risk communication activities carried out through internet news sites, which are one of the main news sources of today, have the potential to make significant contributions to the achievement of the objectives of risk communication. According to the results of the household information technologies usage survey, it has been determined that 92.0% of the households have access to the internet from home in 2021 (TUIK, 2021). Another study shows that the internet is mostly used for news tracking in Turkey (KONDA, 2019). In this study, it is planned to reveal the risk communication efforts of news websites and the news making practices of earthquake-related issues in the context of earthquake risk, which constitutes an important risk category for Turkey, based on this information. Determining the point of view of the online news on earthquake risk and earthquake issue is important for an effective risk communication process to be carried out through internet news websites.

According to the aims of the research, it was decided to use the content analysis technique, one of the qualitative research methods. In this direction, the contents of the internet news sites that constitute the sample of the research were analysed. In the interval limited to 30 days before and after the relevant earthquakes, the internet newspapers' coverage of earthquake news, the frequency of the news, the use of images in the news, the quality of the image used, and the scientific data presented in the text were analysed.

In this study, it was examined how the online journalism, as one of the primary news and information sources of the society, handled the news about the earthquake. In this context, the selection and presentation of the news and the factors affecting the media agenda were evaluated through the approaches in journalism studies. Then, effective risk communication processes and their relationship with online journalism are emphasized. In the research part, it was tried to determine how online journalism, as one of the primary news and information sources of the society, handled the news about the earthquake. For this purpose, the earthquake news published by the determined news websites in the one-month time period before and after the Istanbul and Izmir earthquakes were analysed.

According to the findings obtained from the research, it has been determined that before the earthquake occurred, the risk communication dimension did not encounter deep interest from internet news sites, and after the earthquake, the interest of the internet media in the earthquake news increased. In the study, it was also determined that there is a linear relationship between the effects of earthquakes and the frequency of the media reporting about the earthquake. It is seen that the number of news produced after the earthquake is higher in the Izmir earthquake compared to the Istanbul earthquake, since the Izmir earthquake caused more casualties and structural damage than the Istanbul earthquake.

Findings on the themes of the earthquake news in internet news sites indicate that the “informing” theme came to the fore, but it was seen that “dramatization” elements were emphasized in the news about the earthquake in the period after the Izmir earthquake. Considering the devastating effects of the Izmir earthquake, it can be said that it is predictable that the theme of dramatization was preferred in the news published after the earthquake. This situation reveals the importance of communication in possible crises and the management of problems that may arise within this framework.

In line with the findings obtained from the research, it has been determined that despite the potential of digital journalism, an effective news making practice in communication for earthquake risk has not been demonstrated by internet newspapers. In the online media, instead of dealing with the earthquake as a risk category in the context of risk communication, it is reported with the crisis dimension after the earthquake occurs.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar Supporting-Sponsor Institutions or Organizations:

Bu çalışma, Tubitak 1001 projesi olarak 121K654 nolu proje kapsamında desteklenmektedir.

This study is supported by TUBITAK, as a TUBITAK 1001 Project, within the scope of project numbered 121K654.

Çıkar Çatışması Conflict of Interest: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. None

Katkı Oranı (Birden fazla yazarı olan makale başvuruları için)

Author Contribution Percentage (For article submissions with more than one author):

Her bir yazar için: % /Percentage for each author 8,3